

1 Korin

1 Kolindlo Mande Tabango

Pol ngu Epesas, endemo nguno ootoolo, ene ngu naluno, nga so uyi nga nakangolo, Korin oni simoo bale nowoondoyemo hamoo teyingo, ngulo soweyowolo. Korin endega ngu ulungga, ene oowooyi gome etenggo. Ngu mela gumisina Akayiya ko Giris. Ngu endegano nguno ngu, ngu oni simoo bale gumingga ngu Yudanonggo, ko, oni simoo bale gumingga ngu Giriknonggo ombuwonggori. Oni simoo bale oowooyingga ngu mela gumisina, nguno ngu, ene sitowi ye ngu oowooyingga oolengo. Ene bobeye oowooyingga, ko, ingonduduye nguya ulungga. Ngundilomu, ene ebe ganagana anut nguno yambo mande telo, enengo ingonduduye ngu ukingootoni, ko, enengo ingonduduye oowooyingga, ko damoni biyomi ngundo ukingoyunoote.

Mande gumgum ngu, nga bukgano ngano oolooteku, ngu ngandilo:

Kambayeloyingo mande. 1:1-9.

Longge sambi telo, ngulo usowoolo ngu, oni simoo bale nowoondoyemo hamoo teyingo ngu kewooloyemo ooloote. 1:10-4:21.

Mela ngalo damoni, ngundo ngu nowoondoye hamoo teyingo, oni simoo bale ngulo ingonduduye yowonggori. 5:1-6:20.

Kamebale teweloyi ngulo mande. 7:1-40.

Noole nowoondonayi elaya ma oluwa. Noole ngu komo Kristusno nowoondonayimo

hamoo tetoni oluwato. 8:1-11:1.

Yambo mande teweloyi, ngulo damoni oowooyingga ngu nowoondoyemo hamoo teyingo oni simoo bale. 11:2-14:40.

Kristus ngu ko ootookoowolo. Ngundilo nangge, oni simoo bale nowoondoyemo hamoo teyingo ngu ko ootookoowanggo. 15:1-58.

Pol enengo ingonduduni ngulo eyingo, kambayeloyingo mande, ko, mande gumgum ngu ingoweloyi mande. 16:1-24.

Korin Kristen Simoo Balelo Polndo So Uyi Koletelo Nakangowolo

¹ No Pol, Anut enengombo negonelolo, noyolo, Yesus Kristuslo Aposel sunggi yowolo. Nondo nga so uyingga nga nakangootowe, ko noolengo doboonayi Sositenis nguya hoolowenelowolo.

² Ye Korin endemo Anutlo simoo bale yoyetoni oolootenggoku, ngulo nakangolo yunooteloku ngu, Yesus Kristus ngundo tetoni, ye kundingiyi tunootetoyi, enengo oolengo sunggi yetoni oolootenggo. Ngundilo nangge, mela bidodomo oni onendo Yesus Kristusno yemboongelo kundingiyi oolootenggoku, ngulo nguya nakangootelo. Yo, noolengo Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, oni gidalega nguya Sembuye.

³ No Anutno yemboongeteno. Noolengo awanayi Anut ko noolengo Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus Kristus, gedo sumangenge ko gengo nowoondoge

imatekingongga ngu, gengo Kristen simoo bale yunolo yemboongewolo.

Polndo Anutno Esetewolo

⁴ Yesus Kristuslo koni, ngunonggo Anutndo ye sumange ayibini ngu, ye yunowoku, ngulo no suwoo suwoo Anutno yengo yemboongelo eseteten.

⁵⁻⁶ Ngundilo ngulo, ye Kristus Yesuslo mandeni, oo bidodo noolendo yeno wesiyolo ewootoku, ngu yengo nowoondoyemo kuli yanggango ooloote. Ngunonggo Anutndo ye yoyeni, enengo damoni gome oolengo ingolo, enengo mande wesiyoweloyi ngulo gome ingowanggo. Ngundilo telo, ye mete enengo mandeni ngu oni gidalegano gome wesiyolo etoyi, ene nguno yanggango yowanggo.

⁷ Ngundilo ngulo, ataga nga naluno ngano, ye nguya noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Yesus Kristus ombulo tunooteweloyi, ngu sobowooya oliyi. Nguno ye Yuka Kundingiyi ngulo sumangeni, ngundo enengo koni teweloyim ingoyingo oowooyingga ye kingo duwoo yunooteku, ngulo ye ma wenonowanggo.

⁸ Kini, Yesus Kristus, ngundo ye yanggango yunootoni, ye nguno yanggango ootoolo oode, yengo nalu kini teyingo naluno, ye weti biyomi gula noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus Kristus, ngu doongeyimo ma tunootewa.

⁹ Anutndo ye negoyelowoku ngu, ye enengo Nangoni Yesus Kristus, noolengo Oo Bidodo Sembuliga nguya nowoondoye goboolo yetoyi, ene suwoo suwoo yeya oluwanggo. Anutndo newende

hamoomonggo oo bidodo teweloyim eyingo ngu, ene komo hamoo oolengo ngundilo temukowa.

Korin Kristen Simoo Bale Usowoolo Sungo Sungo Tewonggori

¹⁰ Ngulo ngu, ye Kristen konebane, nondo ye noolengo Yesus Kristus Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngulo oowooyimo, no ye ngu damoningga ngu teyi, elo eririyelooteno. Ye bidodo mande gulanangge elogo, ngulo yengo simoo bale ngu usosowoolo ma oluwelo. Ye komo hamoo goobooya ingondudu gulanangge yeya, nowoon-doye nguya goboolo yeya siyeya oliyi.

¹¹ Yo, nolo Kristen konebane, Kolowi, ngulo keyimo oni, ngundo yengo etoyi ingowono. Yengo nange, kewooloyemo longgeyi telo oolootenggo.

¹² Nondo ngulo eteno. Ye bidodo yengomo yengomo mande ngandilo oowooyingga etenggo. Gidalegado etenggo. No ngu Pollo mandeni keyooteno. Etoyi, gidalegado etenggo. No Apoloslo mandeni keyooteno. Etoyi, gidalegado etenggo. No ngu Pitalo mandeni keyooteno. Etoyi, gidalegado etenggo. No Kristuslo mandeni keyootenolo etenggo.

¹³ Ngu ndatelo? Kristus usowooyingomu, sosi sungo sungo bine? Ngundi no Polndo, de mombimo ye hoolooweyelowelo kumoowonowo, bine? Ngundi, ye no Pol oowooyimo, sono kundingiyimbo sonoyeloyingo, bine? Hamoo oolengo, ngundilo nguya kini.

¹⁴ No nowoondonemonggo Anutno esetetenoku ngu, nondo ye gula ma sonoyelowonowo. Kini, nondo ngu Krispus, Gayiyas elaga, ngu

nangge ngu ye kewooloyemonggo, nondo sono (kundingiyi) ngundo sonoyelowonowo.

¹⁵ Ngundilo ngulo, ye kewooloyemo nguno, gulado ngu, no Pol oowooyimo sono kundingiyi gemuyingolo ma ewanggo.

¹⁶ Nondo ngu, Sepanas enengo baleyi simoongododo sonoyelowono. Gidalega nguya sonoyelowonomu, no ngu ma ingooteno.

¹⁷ Kristusndo ngu, no oni sono kundingiyimbo oni sonoyelowelo, ma sulenelowolo. Kini, no Anut enengo mande gome mesalango ngulo damoni ngu nangge wesiyolo eweloyimbolo sulenelowolo. Nondo ingondududodo onindo mande elo wesiyootenggoku, ngundilo ma tewano. Kini, Kristusndo noolengo mbumbuwalode de mombimo kumooyingongga ngulo mandeni ngu, nondo Anutlo yanggangoni, ngulo nangge eteno.

Kristus Ngu Anutlo Yanggangoni

¹⁸ Oni ene oonatewelo, ngundo Yesusndo noolengo mbumbuwalode kumooyingo mandeni, ngulo bulibali etenggo. Ene noole Anut, enengo simoo bale ko uliyelolo yoyoyingo, ngundo noole ngandilo ingooteto. Yesusndo noolengo mbumbuwalode kumooyingo mandeningga, ngundo Anut yanggangoni, ngu etuyelootoni ingooteto.

¹⁹ Yo, Anutlo mandeno etc.

Nondo ingondududodo onilo ingoyingo ngu yombuliyolo yunowano. Nondo oni ingoyingoyemonggo ingoyingo oowooyingga ingootenggoku, ngu andangeyunowanolo ewolo. *Ayisaya 29:14*

²⁰ Mela ngano ingondududodo oni, Skulno ingoyingo ulungga oolengo ingootenggoku oni, ko oni mande gome wilikolo ingootenggoku, ngu oni doongeyemo nangge, ene oowooyidodo. Ngu oni ngulo noole ndatelo ewato? Ene Anut doongeyimo, ngu oni ngu, enengo ingoyingoye ngu, kingo oo ngundilo tete.

²¹ Mela ngalo oni ngu, ene Anutlo ingoyingoni ngu, enengo ingonduduyemonggo, ma ingolo yowanggo. Kini, Anut enengombo simoo bale ko yoyowelo ingowoku, nguno enengo ko onindo mandeni wesiyolo etoyi, oni ingolo nowoondoyemo hamoo tetenggo. Ene oni mande ngu ingolo, nowoondoyemo hamoo ma teteku, ngundo nga ngu kingo mande, elo ingootenggo.

²² Ene Yuda onindo ngu, damoni sungo gula onindo ma teweloyi ngu tetoyi, kenolo ngu, noole mete nowoondonayimo hamoo tewalo etenggo. Oni sowe gidalegado ngu oni ingoyingo ulungga oolengo, ngulo ingonduduni ingolo ngu, noole nowoondonayimo hamoo tewalo etenggo.

²³ Ene noolendo ngu Kristus de mombimo dowoolo sanggaweyingo, ngulo mande damoni, elo wesiyolo etetoku, ngu Yuda oni nowoondoyemo hamoo ma tete. Oni sowe gidalegado mande nga ingootoyi, kingo mande ngundilo tete.

²⁴ Ene noole Anutndo sunggi yeyingo ngu ingowootoku, ngu noole Yuda oni, ko oni sowe gidalega nguya noole ingooteto. Kristusno Anutndo noole yanggangoni, ingoyingoni nguno etuyelowolo ingowolo.

²⁵ Ene Anutndo simoo bale ko yoyowelo ingondudu teyingongga, ngu mela ngalo onindo in-

gonduduye ulungga ngu dagayelowolo. Ngundilo nangge, Anutlo yanggangongga, ngundo Kristus-nonggo, noole ko yoyowelo teyingongga, ngundo mela ngano onilo yanggangoye ulungga oolengo ngu, hamoo oolengo dagate.

²⁶ Yo, Kristen konebane, ye ingondudu teyi. Kuli Anutndo ye negoyeloyingomo nguno ye nowoondoyemo hamoo tewonggoku, ngu mela ngalo oni doongeyemo, ye kewooloyemo nguno ingoyingo oni, yanggangoyedodo oni, ko oowooye bingamiyedodo oni oowooyingga nguya kini.

²⁷ Yo, Anutndo enengo ingoyingo, ngunonggo ene oni ngundilo ingoyingoye, ko yanggangoye kini ngu yeni, ingoyingo yanggangoyedodo tete. Ene ngundilo telo, enengo yanggangoni, ngu mela ngalo oni ingoyingoye, ko yanggangoyedodo etenggoku ngu etuyelootoni, ngu kenolo, ingolo, ene oyumo yootenggo.

²⁸ Anutndo mela ngano oni oowooye bingamiye kini ngu yolo, onindo oo oowooye biyomi etenggoku, ngu yeni, oowooyidodo tunootewa. Yo, Anutndo oni ingoyingoye kini ngu yoyootoni, ngundo oni ingoyingoyedodo ngu yowoongootoyi oonatewanggo.

²⁹ Ngundilo teweloyi, ngulo mela ngano oni simoo bale gula, Anut doongeyimo, enengombo oowooye bingamiye elo okooweloyi, ngu ereremo kini.

³⁰ Yo, Anutndo ye Yesus Kristusdodo goboolo oluweloyimbolo yoyewolo. Anutndo Kristus ngu, noolengo ingoyingo ngulo Sembuli telo, oluweloyimbolo yewolo. Yesus Kristusndo

nangge, ngu ene noole yoyeni, gome nenengo oolengo kundingiyi endeyolo oluweloyi, ngundo nangge, ene noole uliyelolo, ko yoyowolo.

³¹ Ngundilo ngulo, Anutlo mandeno ngandilo ete.

Oni gula ene oowooyi bingami okoowelo ngu, ene komo Anutlo oowooyi bingami eya okoonilo ewolo. *Yeremayiya 9:24*

2

Polndo De Mombilo Mandeni Yootunololo Etuyelooto

¹ Ye Kristen konebane, no nguya kuli ye tanggeyemo nguno ombuwonoku, nguno no Anutlo mande keda gome mesalango ingoyingo ulungga oolengo, ngunonggo ma elo wesiyolo ye etuyelowonggori. Ene nondo wesiyolo eweloyi nguya ereremo kini, ene no Anutlo mande ngu gome nenengo oolengo, elo etuyelowono.

² Nowoondonemonggo no mande gosiyowonoku, no ngu naluno, ye kewooloyemo oluwonoku, nguno no oo gulalo ma ingondudu telo, Yesus Kristuslo ingolo, ko de mombimo udooyi kumooyingongga, ngulo nangge no ingondudu tewono.

³ Kuli no yedodo oluwootoku, ngu naluno ngu, no yanggangone kini. No sosoledo soliyokolo ulungga oolengo telo oluwooto.

⁴ Nondo mande gome elo wesiyolo etuyelowonoku ngu, no damoni nenengo ingonduduye yanggango teweloyi mande ma elo etuyelowono. Kini, no Yuka Kundingiyi ngulo yanggango ngu nangge, ye etuyelowolo.

⁵ Ngundilo tewonoku ngu, ye onilo ingonduduye ngulo nowoondoyemo hamoo ma tewelo elo, ngundilo tewono. Kini, ngu Anutlo yanggangoni ngu nangge yeni tunootewonggori.

Anutlo Yuka Ngundo Ingoyingo Noole Yunooto

⁶ Hamoo, oni ene Anutlo mande damonimo ene yanggango tunootetenggoku ngu, noolendo ene ingoyingo ngu logoyimo mande elo etuyelooteto. Ene ngu ingoyingonga ngu mela ngalomu kini. Mela nga sobosobo oni tabango, ngulo ingonduduye ingoyingoye nguya, ene kinitewa.

⁷ Ngulo ngu noolendo ngu Anutlo ingoyingoni yootunolo eteto. Nga mandega nga ngu, ene kuli kombitelo oluwolo. Anutndo mela oo bidodo ma yeyingomo, ene noolengo ngu yanggango dulidaliningga ngu yunowelo, elo sunggi yewolo.

⁸ Mela ngalo sobosobo oni tabango gulado, ene nga mandega ngalo damoni ngu, ene kuli ma ingowonggori. Ene Anutlo ingoyingo ngu bidodo ingolo ngu, asa, ene Oo Bidodo Sembuli duli-dalinidodo ngu, ene ma dowoolo, de mombimo sanggawelo uleyi kumoowa.

⁹ Anutlo mandeno ngandilo nakangowolo.

Anutndo ndawuga oni ene nowoondoye inootenggoku, ngulo yomosiyoootoni oolootenggoku ngu, ene oo doongeyimbo kuli ma kenoyingo, ko sodeyibo ma ingoyingo, ngu onilo ingonduduno nguya ma tunootewolo ewolo. *Ayisaya 64:4*

¹⁰ Nga mandega nga ene kuli kombiteyingo oodoni, Anutlo Yukani ngundo ko telo yeni nooleno yootunolo, etuyelootoni tunootewolo.

Anutlo Yukani ngundo oo bidodo ingolo kenolo, Anutlo ingonduduni kombiteyingomu nguya ingoote.

¹¹ Oni onendo ngu, ene oni gulalo ingonduduni ngu ingowa? Oni ngundilo kini. Ngu oningga ngulo newendemonggo nangge ingoote. Ngundilo nangge, oni gula Anutlo ingonduduni, ngu ma ingoote. Anut enengo Yukani ngundo nangge, ene Anutlo ingonduduni ngu ingoote.

¹² Ene noole mela ngalo ingoyingo ngunonggo ma yowootowo. Kini, noolendo Yuka Kundingiyingga yoyingongga ngu, Anutnonggo ombutoni yowootowo. Ngungga ngu, Anutlo sumangeni, ngundo enengo Yuka Kundingiyi noole yunootoni, ngundo Anutlo ingonduduni gomengga, ngu kingo duwoo etuyelootoni ingooteto.

¹³ Nga kingo oo duwooga, ngalo noolendo mandeni yootunolo etetoku ngu, ene noolendo oninonggo kuli ma yowootoku, ngunonggo eteto. Kini, Yuka Kundingiyimbo kuli etuyelootoni, ingowootoku, ngu eteto. Ngulo ngu, noole Yuka Kundingiyi ngulo mande ngu oni Yuka Kundingiyidodo, nguno elo etuyelooteto.

¹⁴ Ene oni Anutlo Yuka Kundingiyi kini ngu, ene Anutlo Yukani ngulo mande ngu ma ingolo yootenggo. Ndatelo ngulo, ene ngandilo ingootenggo. Mande nga nenengo kini, elo ingootenggo. Nga mandega noolendo Anutlo Yukanonggo, yootetokungga nga ngu, oni ene Anutlo Yukani kini ngu, ene hamoo oolengo Anutlo ingonduduni ingolo teweloyi nguya, ereremo kini.

¹⁵ Oni ene Anutlo Yukanidodo ngu, ene mete oo bidodo kenolo wilikowa. Ene oni Anutlo Yuka kini, ngundo oni Anutlo Yukanidodo oningga, ngulo ingonduduni ingolo wilikoweloyi nguya ereremo kini. Ndatelo ngulo, Anutlo Yukani eneno kini.

¹⁶ Ene noole ngu Anutlo Yukani nowoondon-ayimo ootoolo, ngundo Kristuslo ingondudun-ingga ngu noolenyo etuyeloote. Anutlo mandeno mande, ngundilo elo ooloote.

Oni onendo Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngulo ingonduduni ingolo, ene mete ene ingonduduni ngu soweyolo mande inowa? Oni gulado ene mande inoweloyi kinilo ewolo. *Ayisaya 40:13*

3

Kristen Onilo Ko Oni Ngu Anutlo Ko Oni

¹ Ye Kristen dobooguline, nondo yeno mande elo yunowonomu, ngu Anutlo Yukanidodo nguno mande ngundilo, ma ewono. Kini, no oni mela ngalo oolo ingondudu tetenggoku, ngundilo ewono. Ndatelo ngulo, ye Kristuslo mande damonimo ngu, ye simooye owita bobodi ngundilo oluwonggo.

² Nondo ngu, kuli ye nono nangge yunolo muwooyelowono. Oowali yanggangomu ngu Anutlo ingoyingo yanggango ngu, no ye ma yunowono. Ngu naluno, ye oowali yanggango ngundilomu nguya ereremo kini. Ataga nguya ye ma mete tewonggo.

³ Ngulo ngu, ye ngu ingondudu kulimingga, ngulo damonimo oolootenggo. Ye nowoon-doyemo dobooguliyeboya boguwoolo longge sambu teweloyi damoningga, ngu telo, mande gungum elo oolootenggo. Yengo endeyoyingo ngu, oni Kristuslo damoni ma keyootenggoku, ngu ngundilo endeyootenggo.

⁴ Ngulo ngu, ye ngandilo etenggo. Oni gulado ewa. No Pollo oni. Etoni, oni gulado ewa. No ngu Apoloslo oni. Etoni, ngundilo damoninggano nguno, ye mande damoni gome nenengo ngu ma keyootenggo. Kini, ye mela ngalo damoni ngu keyootenggo.

⁵ Ngulo ye gome ingoyi! Apolos ngu ndawu oningga? No Pol, no ngu ndawu oningga? Noole elayaga nga ngu, ko oni nangge. Noolengo konale nguno, ye Anutno nowoondoyemo hamoo tewonggoku ngu! Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo noole ko sungo sungo yunowolo.

⁶ Ngundilo ngulo, no Polndo, ngu oo yuwooyi imiwonoku ngu, Apolosndo ngu ulu dowoolo komoongootoni, ene Anutndo yeni oolelo ulungga yewolo.

⁷ Ngundilo ngulo, oni oo yuwooyi imitekungga ngu, ko oni oo komoongootekungga nguya ene oowooyali bingamiyalidodo kini. Ene oo tetoni ooletekungga, ngu Anut enengombo nangge, ene ulungga oowooyi bingaminidodo oolengo.

⁸ Oni oo yuwooyi imiteku ngu, ko oni oo komoongooteku nguya ngu koyali gulanangge, ereremo oolengo. Enengo ela elaya enengomo enengomo ko tewoliku, ngulo uliyi nenengo

ngundilo yowali.

⁹ Hamoo, noole ngu Anutya, ko goboolo teteto. Ye ngu Anutndo enengo koni, ko enengo yani, ngundilo melako ngano oolootenggo.

Kristen Onilo Ko Oni Ngu Ya Yeyingo Oni Ngundilo

¹⁰ Yo, ye Anutlo ya ngundilo. Anutlo sumange ngu no nunootoni, nguno no ya yeyingo oni tabango ngundilo telo, no ya osiyi kuli imiwono. Ngundilo tetoowe, ene oni gulado ngu ya osiyingga, ngu sanganimo ya yewolo. Ene oni bidodo gome ingondale teya ngu, ene ngu ya osiyingga, ngu sanganimo ya gome oolengo ngu nangge yeyi. Ya ngu Anutlo Kristen oni simoo bale.

¹¹ Ye ingootenggo. Hamoo, ya osiyi gagiwi melako oolootenggoku ngu yalo damoni, elo ingootenggo. Yesus Kristus ngundo nangge yalo osiyi gagiwi melako oolooteku, ngu damoni ngundilo. Damoni yanggango gula kini.

¹² Anutlo ko oni, ngundo Anutlo mandeni, ngu nenengo oolengo oni etuyelowaku ngu, ngu ene ya gome yanggango yeteku ngundilo. Ene ko oni gula Anutlo mandeni gome nenengo ma etuyelowaku ngu, asa, ene ya biyomi yeteku ngundilo.

¹³ Ariya, Kristen oni bidodo koye ngu, kootusina engge nenengo ngundilo nangge tunootewa. Ngulo mandeni wilikoyingo naluni tunootetoni ngu, de gookingo ngundilo. Ngu de gookingongga, ngundo oni bidodo koye sungomo sungomo tewooyelolo wilikoyelowa. Nguno oni enengo koye kenolo ingowanggo. Oni

ngulo koni tewoku, ngu metemi, ngundi kini, elo ingowanggo.

¹⁴ Ene Kristusndo oni gulalo koni wilikootoni, gome nenengo tetoni ngu, asa, ngu oningga ngu ene ulini gome oolengo ngu yowa.

¹⁵ Ene Kristusndo oni gulalo koni wilikootoni nenengo kinitetoni ngu, asa, ngu oningga ngulo ulini nguya ma yowa. Ene enengo keda oluweloyiga ngu ma oonatewa. Oni ya delo oo sitowini bidodo demukootoni, kingo kande oolelo toongeteku ngundilo.

Kristen Oni Simoo Bale Ngu Anutlo Ya Kundingiyi

¹⁶ Ye Kristen oni simoo bale, ye nangge ngu Anutlo ya kundingiyi. Anutlo Yuka ngu ye nowoondoye newendemo nguno oolooteku ngu! Ye bine ngu ma ingootenggo?

¹⁷ Yo, ye ngu Anutlo ya oolootenggo. Oni gulado Anutlo ya ngu yombuliyootoni ngu, asa, Anutndo ngu oningga nguya yombuliyowa. Ndatelo ngulo, Anutlo ya ngu kundingiyi oolengo, ngu ye nangge, Anutlo ya.

Noole Oni Gula Oowooyi Ma Okoowato. Anut Doongeyimo, Ngu Kingo Oo Ngundilo.

¹⁸ Ye oo ngandilo ngu ma kapengo yewelo. Ye kewooloyemo nguno oni gulado ene mela ngalo damonimo endeyolo oode, ngunonggo ewa. No ingondudune ingoyingonedodolo ewa. Ene komo mela ngalo damoni ngu yokoya yowoolengoya ngu, ene mete ingonduduno ingoyingonidodo Anutndo inootoni tunootewa.

¹⁹ Ndatelo ngulo, mela ngalo ingondudu damoni ngu, Anut doongeyimo ngu, damoni biyomi wenonoyingo ngundilo. Anutlo mandeno nakan-goyingomu, ngu ngandilo ooloote.

Anutndo ingondududodo oni enengo ebe ganagana damoniye oowooyingga ngundo gosiyelooteku ngu, onindo sepa bowelano nusago yootenggoku ngundilo ewolo. ***Yob 5:13***

²⁰ Anutlo mandeno ngandilo nguya ete.

Anut Oo Bidodo Sembuli Ulungga, ngundo onilo ingoyingo ingonduduye ngu ingootoni, ngu engge kini tetelo ewolo. ***Sam 94:11***

²¹⁻²² Ngulo ngu, oni gula enengo oowooyi bingami ma elo okoowelo. Pol, Apolos, Pita ngundo yengo tabango oni ootoolo hoolooweyeloweloyimbolo yoyetenggo. Melangga nga bidodomo gome oolootenggoku, ngu bidodo ye hoolooweyelowelo oolootenggo. Oni keda oluweloyi; oni kumooweloyi; oo bidodo ataga oolootenggoku nga; ko oo kootusina tunootewaku, ngu oo ngu bidodo ye hoolooweyelootenggo.

²³ Yo, ye ngu Kristuslomu, Kristus ngu Anutlomu.

4

Oo Bidodo Sembuli Ulungga, Ngundo Enengo Ko Oni Ngu Wilikoyelowa

¹ Onindo noole yeyolo ingootenggoku ngu, noole Kristuslo ko oni, ene hoolooweyingo oni, oolooteto. Noolendo Anutlo mandeni kuli kombitelo oluwokungga ngu yootunolo eweloyi, ngulo ko oni yoyeteto.

² Ko oni, ngulo mamana mande ngandilo: ene komo ko gome sobowoolo ko tewanggo. Ngu ene ingondudu gulanangge ingolo, ngunonggo ko gome tetenggoku, ngu enengo sobosobo oni, ngu etungowanggoku, ngu ko oni ngu gome nenengo.

³ Yendo bine, ngundi oni gulado, nolo damonine kone nguya wilikolo kenowelo tewoonelowaku ngu, nondo ngu ooga ngu ingootowe, kingo oo ngundilo tewa. Yo, no nenengombo nenengo damonine, kone nguya wilikolo, ma kenolo ingooteno.

⁴ Hamoo, no nenengo biyomine gula ma kenolo ingooteno. Ngulo ngu, no nenengombo ngandilo ma ewano. No oni gome nenengo oolootenolo ma ewano. No wilikoneloweloyi ngu, Oo Bidodo Sembuliga, ngundo nangge wilikoneloote.

⁵ Ariya, yendo eriri telo, oni sodedo ma wilikowelo. Ndatelo ngulo, Yesus ombuweloyi naluwo ngu ma tunootete. Oo Bidodo Sembuli Yesus, ngundo ombuyago wilikoni. Ngu naluno nguno, enendo oo ngu bidodo ooleliko oongootoni oolooteku, ngu yolo solu himimo tunoo watayewa. Onindo nowoondoyemonggo nangge, mande ingootenggoku, ngu bidodo yootunootoni tunootewa. Ngu naluno, Kristen oni gulanangge nangge Anutndo bingamiye, elo okoowa.

Korin Oni Simoo Baledo Enengo Bingamiye, Elo Okoowonggori

⁶ Ye Kristen konebane, nga mandega nga nondo, noole Apolosdodo bungomo sunggi yetenggo. Ene nga mandega nga ye mete nooleno ingoya, ye ngunonggo Anutlo mande

damoni nenengo ngu yoya gome oliyi. Yendo oni gula bingami, elo okoolo, oni gula oowooyi ma wongooyi uwelo.

⁷ Onendo ge goyolo oni ulungga goyewo? Anut nangge. Hamoo, ge Anut kandeyimonggo, oo bidodo kuli yolo ngu, asa, ndawugalo ngulo, gengo owoongge bingamingge nangge elo okoote?

⁸ Yo, ye ngandiya ingondudu teyi, yengo nowoondoye Yuka Kundingiyimbo hangetoni, ngulo ye Anutlo mande damoni ngu bidodo kuli yomukowonggo. Ngundilo nguya kini. Yo, ye ingoyingo yoyi, yengo ootootooye damoniye ngundo ngandilo ingootenggo. Kristusndo ombulo, simoo bale soboyelolo oodoni, ye eneya goboolo simoo bale soboyelolo oluwelo elo ingolo ngu, asa, noolendo ye koye telo soboyeloweloyi, ngu ma ingowelo. Ngu hamoo tetoni ngu, asa, noole Kristen oni bidodo simoo bale soboyeloweloyi koyi, ngu tewato. Ene yendo ingoyingo yootenggokungga, ngu nenengo kini.

⁹ Nondo ngandilo ingooteno. Anutndo noole Aposel yoyewoku, ngu oni kootusina oolootenggoku ngundilo. Anutndo oni bidodo, ko Engel oni nguya doongeyemo noole sunggi yewoku, oni yuleyi kumoowelo tetenggoku ngundilo.

¹⁰ Oni gidalegado nooledodo ngandilo ingootenggo. Noole Kristuslo oni oolootetoku, ngu wenonoyingo onilo ingootenggo. Ene yengombo ngu ngandilo ingootenggo. Noole Kristusnonggo ingoyingo ulunggadodo, yanggangonayidodo, owoonayidodo oolootetolo ingootenggo. Ene yendo nooledodo nguya ngandilo

ingootenggo. Ene yanggangoye oowooyedodo nguya kini, elo ingootenggo.

¹¹ Kulimonggo mayelo, nga naluno ngano nguya noole oowalilo kumoolo, sonolo hahangelo, towi kumbalo ingolo wenonootooye, kandeye oondookelo yutolo oweyelootoyi, noole nenengo bibitelo oluweloyi musinayi kini.

¹² Noolengombo kandenayimbo ko yanggango teteto. Oni noole yumooyunolo mande etenggoku ngu, noolendo ene hoolooweyelolo Anutno yemboongetooye, kumanadodo tetoyi, ngundilo yemboongeteto. Oni noole yombuliyelootenggoku ngu, noolendo kowuli ngu koolowooteto.

¹³ Ene nooledodo mande biyomi oolengo ngu etenggoku ngu, ene noolendo ngu ayibi mande olengomonggo eneno gumi eteto. Noole ngu mela bidodo kitikata, ngundilo oolengo telo oolooteto. Noole oni bidodo sugabo ngundilo teteto. Noole kulimimonggo ngundilo oodooye ombulo, ataga oolooteto.

Korin Oni Simoo Bale Ene Komo Pollo Damoni Ngu Nangge Keyoyi

¹⁴ Nondo nga mandega nakangootenoku, ngando ye oyumoyeloni elo kini. Kini, ye nolo simoone, ngulo ye nowoondoyi elolo ngulo, nondo yengo ingonduduye ngu yanggango yunowelo nakangooteno.

¹⁵ Yengo sobosobo oni ngu ma kandangeweloyi, oowooyingga oolengo, ngu Kristuslo mande damonimo soboyeloweloyi, ene yengo Awaye oowooyingga kini. Ene Yesus Kristuslo damonimo ngu, nondo nangge yengo awaye oolooteno.

Yo, nondo Anutlo Mande Keda Mesalango, ngu yeno koletelo wesiyolo etoowe, ye nowoon-doyemo hamoo tewonggoku, ngulo no yengo awaye.

¹⁶ Ngulo ngu, no ye eririyelootenoku ngu, ye nolo damonine, ngu yoya kenoya, ngundiya teyi.

¹⁷ Ngundilo ngulo, nondo Timooti ngulo gome ingootenoku, ngu nenengo nangone ngundilo suleyootoowe, ye tanggeyimo ooloute. Ngu ene Ulungga Oo Bidodo Sembuliga, ngulo newen-demo hamoo tewolo. Ngundo Kristuslo mande damoni nondo etuyelowonoku, ngu soweyolo etuyelowa. Etuyelootoni, nguno yengo nowoon-doye ngu yokutuwootoni, ye ngunonggo nondo Kristuslo oole damoningga keyootenoku, ngalo ingondudu telo ngu keyowanggo. Nondo Kristen oni simoo bale ende bidodomo etuyelootenoku, Timootilo damoni nguya ngundilo.

¹⁸ Oni gidalegado ye kewooloyemo ene ngandilo ingootenggo. Pol, nooleno ombuwelo ma ingoote. Ngundilo ingolo, ngulo ene ootookoolo, windawinda telo endeyootenggo.

¹⁹ Ene no yeno sodedo oolouweloyi ngu, Oo Bidodo Sembuli ngundo ingootoni ngu, asa, no ye tanggeyemo sodedo oolouwano. Ngu naluno nguno, oni windawinda telo endeyootenggoku oni ngulo mandeye wilikowano. Enengo mandeye ngu enggedodo bine, ngundi kingo mande nange? No ene kewooloyemo oode ngu, asa, ngu enengo mande ngu wilikowano.

²⁰ Ene Anutlo mande damoningga, ngundo oni simoo bale enengo soboyelooteku, ngu kingo mande nange kini. Anutndo enengo oni simoo

bale yanggango yunootoni, ngulo ene mete enengo oo tewelo ingooteku, ngu nangge keyootenggo.

²¹ Ye ndatelo damoningga, ngulo ingootenggo? Nondo ombulo, yeno manggalu telo, ngunonggo mamanayelowano, bine, ngundi nowoondone imakeyingo ayibidodo damoni ngulo Yukadodo oolouwano, bine? Ye yengombo ngandiya ingoyi.

5

Bosebalese Damoni Biyomi Ngu Korin Kristen Kewooloyemo Oluwo

¹ Mande binga ngandilo ingowono. Ye kewooloyemo nguno, elambalisa oluweloyi damoni ngu yombuliyootoyi ingowono. Ngu damoningga ngu, oni sowe gidalega kewooloyemo, ngu damoningga ngu kini. Ngu ngandilo: Oni gulado, enengo eweyi ngulo baleyi kootungga ngu woosoolo yowolo.

² Ngulo, ye mande konokono telo oolootenggo! Ye komo mela utolo windawinda tetenggoku, damoningga ngu yokoya, nowoondoye yowoolengoya, mbumbuwa ye kewooloyemo oolooteku, ngulo sendo mogulu teya oliyi. Ye komo oni ngundilo damoni biyomi tetekungga, ngu owe toyiga toongeni, ene yeya ma gooboolo oluwelo!

³ Hamoo, no yeya ma oolooteto. Ene nolo nowoondone ngu yeno oolooteku, nguno oni ngundo damoni biyomingga tewoku, ngulo mandeni ngu no kuli kenolo wilikolo ingowono.

4-5 No kuli ngandilo ewono. Ye Oo Bidodo Sembuli Yesus oowooyimo ko enengo yanggan-gonimo goobootenggoku naluno ngu, nolo ingondudune nguya yeya oluwa. Ngundilo ngulo, ye ngu oningga ngu yolo, komo Setanlo kandey-imo yeyi. Ngulo ngu, enengo mbumbuwalo damoni ngundo yombuliyowa. Ngundilo tetoni ngu, asa, Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Yesus, ngulo nalunimo gaboyi yowa.

Korin Kristen Onindo Oni Biyomi Komo Oweyi

6 Yendo mela biyomi utolo windawinda tetenggo. Ngu damoni gome nenengo kini. Ngu ngandilo: Ene oni gula mbumbuwa telo oluwaku ngu, ngundo ngu ye Kristen bidodo nowoondoye yombuliyomukowa.

7 Ngundilo ngulo, ye komo mbumbuwa ye kewooloyemo oolooteku, ngu andangeya yokoyi. Ye ngundilo telo, nowoondoye metemi nenengo oluwanggo. Ndatelo ngulo, Anutlo Sipsip ngu, Kristus ngundo kuli woolo yelo, noolengo mbumbuwadodo kumoowoto.

8 Yudalo kundingiyi ngu kenoweloyi naluno ngu, ene Yis yano oolooteku andangelo yokolo, ene oomanongoyingo kingo katenggo. Ngundilo nangge, noole nguya komo noolengo mbumbuwa kewoolonayimo oolooteku, ngu bidodo andangelo yokowato. Noole ngundilo telo, asa, noole mete Kristusdodo siyelo enengo damoni gomemu keyowato.

9 So uyi gulano, no kuli yengo nakangowonoku ngu, ngandilo ewono. Ye oni bosebalese damoni

biyomi tetenggoku, nguya ma siyelo, dobooye telo goboolo ma oluwelo ewolo.

¹⁰ Ene oni bidodo mela ngalo, oni ene bosebalese damoni ngu oo kenolo kenomayingootenggoku, oni ganayelolo kingo oo duwoo yoweloyi, oni ene mela yuka biyomi nguno yambo mande telo ngu keyootenggoku, ye yoyokolo sungo oluweloyi elelemo kini. Hamoo, ye oni bidodo ngundilo damoni biyomi ngu hamoo yokolo ngu, asa, ye komo nga melangga nga hamoo oolengo yokowanggo.

¹¹ Ene nondo mandega nakangowonoku, ngulo damoni ngandilo. Ye oni gulado Kristen do-boonelo etoni, ene ngu oningga ngulo damoni biyomi ngu ngandilo: bosebalese damoni ngu telo; oni gulalo oo kenomayingolo; mela yuka biyomi nguno yemboongelo; oni gidalegaya kootuyesina mande elo; ene biya sono ulungga nelo wenonolo endeyolo; oni gulalo oo ngu kingo woosoolo yooteku ngu, ngu oningga nguya yeya ma siyelo oluwelo. Kini, ye ngundilo oni nguya, oowali goboolo ma newelo.

¹² Oni Kristuslo damoni ma keyootenggoku ngu, wilikoyeloweloyi kongga ngu nolomu bine? Kini, Anut enengo ko nangge. Ene oni yengo kewooloyemo Kristen damonimo oolootenggoku ngu, yengombo koyi teya wilikoyeloyi.

¹³ Yo, oni Kristuslo damoni ma keyootenggoku ngu, Anutndo wilikoyelowa. Ene Anutlo mandeno ngandilo ete.

Ye kewooloyemo oni ngundilo biyomi ngu andan-geya yokoyilo ewolo. *Dutoronomi 17:7; 19:19; 22:21,24; 24:7*

6

Kristen Dobooyi Yolo, Nggawono Ma Wilikowa

¹ Ye kewooloyemo nguno oni gulado Kristen dobooyi gulaya bine mandedodo tetoningga ngu, ene Gabmanno oololo nggawo (Koot) ma tewelo. Kini, ene komo Kristen onilo goobooyingomo dobooyiboya mandeyali ngu yomosiyo.

² Wilikoweloyi nalu sosowoomo nguno, noole Kristen simoo bale ngundo mela bidodomo oni simoo bale bidodo mandeye wilikowato. Ye bine, ngu ma ingootenggo? Yo, hamoo, ngundilo teweloyi tetoni ngu, asa, ye mete mande bobodi ngundilo ngu wilikoyi.

³ Wilikoweloyi nalu sosowoomo nguno, noolendo Engel onilo mandeye ngu wilikoyelowato. Ye ngu ma ingootenggo, bine? Yo, ngu hamoo tetoni ngu, asa, ye mete mande bobodi ye kewooloyemo oolooteku, ngu wilikoyi.

⁴ Ngulo ngu, Kristen oni gula ene bingami kini, ngundo nguya ene mete mande bobodi ngundilo ngu wilikoweloyi ingoyingonidodo. Ndawugalo, ye ngu mande ngu yolo Gabmanno ooloutenggo?

⁵ Nondo nga mandega etenoku nga ngu, oyumoyelonilo eteno. Ndatelo ngulo? Ye kewooloyemo nguno oni gula, ene mande wilikoweloyi ma oolote, bine? Ngundo dobooguliye elayaga ngulo mandeyaliga tunootewoku, ngu ma wilikolo yomosiyo, bine?

⁶ Ene ye ngu damoningga nguno nangge, Kristen dobooye gulado, Kristen dobooyi yolo, oni

Kristusno nowoondoyemo hamoo ma tetenggoku, doongeyemo mande wilikoyingo onino ooloutenggo.

⁷ Ingoyi. Ye Kristen oni dobooguliye yoyolo, Gabmanlo mande wilikoyingo onino yoyetenggoku ngu, ye Kristen onindo yengo kewooloyemo damoni nenengo ma telo etuyelootenggo. Ene oni gulado ye yombuliyelootoni, ye ngulo ma ingowelo, ngundi oni gulado yengo oo yomukootoyi, ye ngulo gumi ma tewelo. Ngu damoningga ngundo ngu, oni nggawono mandeni wilikoweloyi ingooteku damoningga ngu dagate.

⁸ Ene yengombo ngu, damoni biyomi telo, oni gidalegalo oo kingo udayelolo yootenggo. Yo, yengombo yengo kewooloyemo Kristen dobooguliye oolengo, nguno nguya ngu damoningga ngu tetenggo.

⁹⁻¹⁰ Oni ene damoni biyomi tetenggoku ngu, ene Anut Oo Bidodo Sembuliga, ngundo endega enengo oni simoo balelo sobowooteku, ngu ma yowanggo. Ye bine, ngu ma ingootenggo? Kinite-toni ngu, yengombo yengo nowoondoye kingo ganangootenggo. Oni ene bulibali bosebalese telo endeyootenggo; oni ene mela yuka biyomi nguno yemboongetenggo; oni ene elambalisa damoni yombuliyootenggo; simoondo enengo nangge, simoo dobooyeboya ebe kolokolo telo endeyootenggo; simoondo oyumo mande, ngu oni gulano tetenggo; yakaka onindo damoni biyomi tetenggo; oni gulalo oo kenomayingootenggo; oni biya sono gome gome nelo, ngulo mboolombo yoyoote; oni dobooyi yomooyunolo kootuyesina mande ete; oni ene dobooyi oo kingo woosoolo

yoote; ngu oni ngundilo ngu bidodo Anut Oo Bidodo Sembuliga, ngundo endega, enengo oni simoo balelo sobowooteku, ngu ma yowanggo.

¹¹ Ye gidalega kuli ngu oni ngundilo oluwonggo. Ene yengo mbumbuwaye nowoondoyemo ngu sonowoolo andangeyunootoni, ye oni nenengo kundingiyi tunootenggo. Anutndo ye ngu enengo soleyelolo, kumana yunolo yootunoyelowonggori. Noolengo Anutga, ngundo Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Yesus Kristus, ngulo oowooyimo, ko Anutlo Yukanimo nguya oni nenengolo ewolo.

Noolengo Gowenayi Kundingiyi

¹² Hamoo, ene oo gidalega Anutlo mande ma yombuliyooteku ngu, ngu oo ngu no bidodo mete teweloyi ingooteno. Ene oo gidalegado hoolooweneloweloyi kini, ngu yokootoowe, ngundo ma sobonelowa.

¹³ Oni gidalegado etenggo. Oowali ngu useyemboolo, useye ngu ene oowalilomu. Ene ngundilo elo simoo bale etuyelootoyi, ene bosebalese damoni biyomi ngu mete teweloyi elo, ngu nangge tetenggo. Ene oowali oo ngu goweyega, ngalo sodedo kinitewa. Ene Anutndo goweyega ngu damoni biyomi teweloyi ngulo ma yewolo. Kini, ene goweye ngu Oo Bidodo Sembuliga, ngu enengo nangge.

¹⁴ Anutlo yanggangoni, ngundo ene kuli Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngu melenonggo yokutuwootoni ko keda ootookoowolo. Ngu yanggangongga ngundo nangge, noole nguya yokutuyelowa.

15 Ye Kristen oni ngu ye Kristusdodo gulanangge. Ye bine ngu ma ingootenggo? Ngu hamoo ngulo ye mete goweye yolo bosebalese damonimo yewanggo, bine? Kini, ye nowoondoye Kristus inolo, ko goweye yolo, bosebalese damoni nguno yeweloyi nguya kini.

16 Oni ene ooleko ooleko bale ngu dowoolo boogomoolo welewaliku ngu, ene goweyali ngu yeli gulanangge tewa. Ye bine, ngu ma ingootenggo? Anutlo mandeno ngandilo nakan-gowolo.

Ngu simoo bale elayaga ngu goweyali gulanangge tunootewalo ewolo. *Yenesis 2:24*

17 Ene oni gula Oo Bidodo Sembuli nguya gooboolo oluwaliku ngu, ene nowoondoyali gulananggemo oolooteli.

18 Ye komo bosebalese damoni ngu sodedo yokoya sayi! Mbumbuwa gumi bidodo onindo tetenggoku, ngu goweye sanganimu tetenggoku ngu biyomi. Ene bosebalese damoni, ngu goweye newendemo ngu yeyi biyomi yete. Ngu damon-ingga ngu, Anut doongeyimo ngu biyomi oolengo.

19 Ye bine, ma ingootenggo? Yengo goweye ngu Yuka Kundingiyi ngulo ya. Anutndo ngu ene Yuka inolo, enengombo ngu nowoondoyemo ulo, nguno ooloote.

20 Ngundilo ngulo, ye ngu yengomu kini. Anutndo uli ulungga oolengombo, ye uliyelolo yoyowoku, ngulo komo yengo goweyega ngu Anut inootoyiga, Anutlo bingami eya okooni.

Elambalisa Teweloyi, Ngulo Mande Damoni

¹ Ataga, no yendo mandega nakangolo nunowonggoku, ngulo gumi nakangolo yunooteno. Ngu ngandilo: oni gula ene bale ma yoyingongga ngu, ene gome.

² Ene bosebalese damoni biyomi ulungga ooloote. Ngundilo ngulo, oni simoo enengomo enengomo baledodo telo oluwanggo. Ngundilo nangge, bale nguya ene kamesumooyedodo telo oluwanggo.

³ Simoo goweyi ngu, enengo baleyibolo, kameyimbo ngu ma solengowelo. Ngundilo nangge, baleyi goweyi ngu kameyimbolo, baleyibo ngu ma solengowelo.

⁴ Bale goweyi ngu enengo nangge kini, ngu kameyimbolo nguya. Simoo goweyi ngu, bale nguya.

⁵ Yali elambalisa teya ngu, gulado gula ma kootu inolo, goweyi ma solengowelo. Yo, yalingo ela elaya nowoondoyali gulanangge yelo, nalu bodaga nangge kundingiyi ootoolo, nguno Anutno yemboongewelo, ngu mete. Nguno ngu, yali Anutno yemboongewali. Ene kootusina, yali goweyali ko goboolo yelo gooboowali. Yali ko ma goboolo oodoli, nguno goweyali gome sobowooweloyi ereremo kini tetoli, nguno Setando tewooyelowa.

⁶ Ene yendo elambalisa teweloyi damoningga, ngulo nono sumoo ewonggoku, ngulo nondo ngandilo eteno. Nga ngu mamana mande oolengo kini.

⁷ Nondo ngandilo ingooteno. Simoo bale bidodo ngu nondo bale kini oolootenoku,

ngandiya oliyilo ingooteno. Ene Anutndo ngu simoo bale gidalega yanggango yunooteku ngu, ene mete kosiya ootoolo goweyi solengolo, ene elambalisa teweloyi, ngulo ene ma ingowa. Ene simoo bale gidalega ngundilo ingonduduye yanggango kini ngu, asa, ene elambalisa teyi.

⁸ Asa, oni elambalisa ma teyingo ngu, ko bale kameyi kuli kumooyingo, ngulo nondo ngandilo eteno. Ene nondo kosiya oolootenoku, ngandilo oluwanggoku ngu, ene gome.

⁹ Ene yengombo nowoondoye goweye ma sobowooweloyi, ingolo ngu, ene mete kamebale tewanggo. Yo, ye mete elambalisa teyi. Kinite-toni ngu, doongeye ulu teyingo damoni biyomi ngundo yengo goweye sobowoowalo eteno.

¹⁰ Oni elambalisa telo oolootenggoku, ngulo no nga mamana mandega nga, elo yunooteno. Nga ngu, nolo mamana mande kini, nga ngu Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngulo mamana mande ngu eteno. Bale ngu, ene komo kameyi ma yokowelo.

¹¹ Ene baledo kameyi yokolo ngu, ene komo kingo olini. Yo, ene kosiya oluwa bine, ngundi ene ko enengo kameyimo ko oolouya nowoondoyali goboolo yeya olili. Simoondo nguya, ene baleyi owelo ma yokowelo.

¹² Nga mandega nga, Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngulo mande kini, nondo nangge ngandilo ingolo eteno. Ene Kristen doboonayi gula baleyi Kristusno newendemo hamoo kini, ngundo Kristen doboonayi gulaya oluwelo etoni ngu, asa, ngu simoongga ngundo enengo baleyi yowoku ngu ma owelo yokowelo.

¹³ Ene bale gula kameyi ngu Kristusno newendemo hamoo kini, ngundo baleyi yokowelo ma ingootoni ngu, asa, baleyibo ngu simoongga ngu ma yokowelo.

¹⁴ Ye ingoyi! Simoo ene newendemo hamoo kini ngu, ene baleyi newendemo hamoo teyingo nguya woologongolo ngu, ene kumanadodo yootunootoni tunootete. Ndatelo ngulo, enengo baleyi ngu newendemo hamoo teyingo. Ngundilo nangge, bale ene newendemo hamoo kini, ene kameyi newendemo hamoo teyingo nguya woologongolo oolooteliku, nguno ene kumanadodo yootunootoni, tunootete. Ene ngundilo ma telo ngu, enengo simooye nguya, ene kumanadodo ma tunootewanggo. Ene nowoondoye hamoo tetenggoku ngulo, enengo simooye, ngu Anutndo kumanadodo yoyeni tunootetenggo.

¹⁵ Ene onendo newendemo hamoo kini, ngundo elambalisa damoni ngu yokowelo tetoni ngu, ye ma soleyelowelo, nguno yokoyi. Ngu simoongga, ngu toongewelo tetoni ngu, asa, enengo Kristen baleyiga ngu ma solengowelo. Ngundilo toongetoni, Kristen balega ngu, ene mete kosiyi olini, eneno kowuli kini. Ngundilo nangge, ngu bale toongewelo tetoningga ngu, asa, enengo Kristen kameyingga ngu ma solengowelo. Kini, Anut doongeyimo, ene mete yokootoningga toongeni. Anutndo noole nowoondonayi imakeyingo damonimo oluweloyi, nguno negoyelowolo.

¹⁶ Bale ge ndatelo telo, kamengge Kristen damonimo yowa? Simoo ge ndatelo telo, ge Kristen damonimo balege yowa?

Noole Komo Anutndo Damoningga Kuli Yunoyingonga, Nguno Nangge Oluwato

¹⁷ Asa, ene Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo ingoyingo sungo sungo, ko sungo sungo bayetelo yunolo, nguno negoyelowoku, ngu gome dowooya teyi. Ye elambalisa tetenggoku, ngundi kosiya oolootenggoku ngu, yengo damoniyengga Anutndo elo yunowoku, nguno nangge oliyi. Ngulo, no ende bidodomo Kristen oni simoo baleno, nga mamana mandega nga nangge, elo etuyelooteno.

¹⁸ Ene oni gula moondeyi yomosiyoyingo sunggidodo, Anutndo ngu negongolo yoyingo tetoni ngu, asa, ene ngu sunggi ngu goweyimo oolooteku, ngu ma andangelo yokowelo. Ngundilo nangge, oni gula moondeyi ma yomosiyoyingo ngu, Anutndo ngu negongolo yoyingo tetoni ngu, ene ngu sunggiga ngu goweyimo yeweloyimbolo ma ewelo.

¹⁹ Moondeye yomosiyoyingo sunggiga ngu, ko moondeye ma yomosiyoyingo nguya, ngu kingo oo ngundilo. Ene Anutlo mamana mandeni ngu keyoweloyi, ngu gome nenengo oolengo.

²⁰ Oni gula ko gulano oodoni, Anutndo ngunonggo negongolo yootoni ngu, ene komo ngu kongga, nguno nangge olini.

²¹ Ge kingo sulena ko nangge telo oodoyi, Anutndo ngunonggo negogelootoningga ngu, asa, ge ngulo nowoondoge ma kowuli yewelo. Ene ge oole gulano kingo sulena ko teweloyi, ngu yokoweloyi oole kenoya ngu, ge mete ngundiya teya, ngu oolega ngu keyo.

²² Ngungandilo: ene sulena oni gula oowooyi

kini oodoni, Anutndo ngunonggo negongolo yootoni ngu, ene Anut doongeyimo oowooyidodo tunootewa. Ngundilo nangge, oni gula oowooyi bingamidodo oodoni, Anutndo ngunonggo negongolo yootoni ngu, ene Kristuslo sulena oni tunootelo oluwa.

²³ Anutndo enengo ulini ulungga oolengombo ye ko uliyelolo yoyowolo. Ngulo ye oni gidalega yoyokootoyi, ngundo yengo ingonduduye ngu sobowoolo, ngunonggo biyomimo yunowelo. Kini, Anutndo yengo ingonduduye ngu nangge sobowooni.

²⁴ Ye Kristen dobooguline, kono ngundilo nguno oodoyi, Anutndo ye negoyelolo yoyingo ngu, ye komo ngu konggano ngundilo oodoyi, Anutndo ye hoolooweyelowa.

Oni Kamebale Ma Teyingoku, Ngulo Mande

²⁵ Ene, ye bale kosiya simooya ma weleyingo, yengo mamana mandega Oo Bidodo Sembuli Ulungga, ngunonggo ma yowonggo. Ene nondo nenengo ingondudune ewano. Anutndo nolo sumange tenunoyingo ngundilo, ye nguya nolo mandene nga nowoondoye hamoomonggo ingoyi.

²⁶ Nondo ngandilo damoningga ingootenoku, ngu metemi. Ataga, nga naluno ngano kowuli ulungga tunootete. Ngundilo ngulo, ye ataga oolootenggoku, ngundiya nangge, ye bidodo gome oliyi.

²⁷ Ge baledoya goboolo oolooteli, bine? Ngundilo tetoningga ngu, ge bale ngu yokowelo ingondudu ma tewelo. Ge bale ma yoyingo, bine? Ngu mete ge baledolo ma ingondudu tewelo.

²⁸ Ngundilo ngulo, ge bale yowaku ngu, mbumbuwani kini. Ene bale kosiya, ene kameyidodo tewaku nguya, ngu wetini kini. Ene simoo bale elambalisa tewanggoku ngu, ene mela ngano kowuli ulungga yowanggo. Nondo ngundilo kowulingga yeno tunooteweloyi ngulo eteno.

²⁹ Ye Kristen konebane, nondo ngandilo eteno. Nalu ootutete. Nga nalu bodaga, ngalo ye ngandiya teyi. Ene ye baledodo ngu, ataga ngano ngu, ye komo Anutlo ko nangge teya, kosiya ngundiya oliyi.

³⁰ Oni sendootenggoku ngu, ene komo ingowanggo. Ngu sugi ma oluwa, eya ingoyi. Oni ene oni oni tetenggoku ngu, ene komo nguya ingoyi. Ngu sugi ma oluwalo ingootenggo. Oni oo uliyootenggoku ngu, ene komo nguya ingoyi. Ngu kingo oo ngundilo, elo ingootenggo.

³¹ Oni ene mela ngalo oo ngulo koyi tetenggoku ngu, ene komo mela ngalo oo ngu gome ma dowootoyi, sugi ma oluwa. Ndatelo noole ingooteto. Nga melangga ngalo, oo ngu kinite-mukowalo ingooteto.

³² Nondo ngu ye oo oowooyinggado ingonduduye ma yombuliyowelo, elo ingooteno. Oni ene bale ma yoyingongga ngu, ene Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngulo damoni, ngulo ingondudu ulungga tete. Ene Oo Bidodo Sembuli Ulunggado ingooteku, ngundilo tewelo ingoote.

³³ Ene oni baleyidodo telo ngu, ene mela ngalo oo ngulo ingondudu ulungga tete. Yo, nalu gumi ene Anutlo koni ngulo ingondudu telo, ko nalu gumi ene mela ngalo oo ngulo ingondudu tete. Yo, ene baleyibo damoningga ingooteku,

ngundilo tewelo ingoote. Ngundilo ngulo, enengo ingonduduni elaya tunootete.

³⁴ Bale kosiya ma kameteyingo ngu, ene Oo Bidodo Sembuli Sembunayimbolo damoni, ngulo ingondudu ulungga telo, ngulo ingonduduni newende bidodo ene inoni. Ene bale kameyidodo ngulo ingonduduni ulungga ngu, ene ndatelo damoningga tetoni, nguno kameyi oni oni teweloyi, ngulo ingoote.

³⁵ Nondo nga mandega etenoku nga ngu, ye hoolooweyelootoningga, gome oliyilo ngulo eteno. Nga mandega nga, ye soweyelolo kini. Nondo ngu ye gome nenengo ootooya, ngunonggo suwoo suwoo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngulo koni ngu nangge teyi. Ye oo gula gulano yengo ingonduduye nguno ma yewanggo.

³⁶ Ene oni gulado enengo bale gula solengootoyi oodoni, ene ngu sobowoolo enengo goweyi solengolo, ma oluweloyi tetoningga ngu, asa, ene mete sodedonangge baleyiga ngu yoya goboolo olili. Ngu Anut doongeyimo, mbumbuwa kini. Ene enengo baleyi sodedo ma yolo, nguno enengo balega solengoyingo nguya tolige endeyolo ngu, asa, Anut doongeyimo, ene mbumbuwa tewa.

³⁷ Ene oni gulado enengo newendemonggo yanggango ingootoni, oo gulado ene ma eririgootoni ngu, ene mete enengombo enengo ingonduduni ngu sobowooweloyi, ngu ene mete bale ngu yokooteku ngu, ene metemi oolengo.

³⁸ Ngundilo ngulo, oni gulado ngu bale buniyoku yolo baleyi tewaku, ngu damoni gome tewa. Ene oni gulado bale ma yowaku ngu,

damoni gome nenengo oolengo tewa.

³⁹ Ene bale gula kameyidodo telo oodoni, ngu balega ngu ene kameyimboya goboolo oode oode oololo, kameyi kumooteku nguno wenga. Ene kameyi kumootoni balega ngu kingo ootoolo ngu, asa, ene mete simoo gula yowa. Ene kame tewelo ngu, ene komo Kristen simoongga yoni.

⁴⁰ Ene nondo ngandilo ingooteno. Ene balega ngu kameyi kumootoni kingo oolooteku ngu, ene mete oni oni teya kingo olini. Anutlo Yukani ngundo mandega nga etunelootoni bine, ngunonggo eteno.

8

Mboolo Ebe Ganagana Nguno Nusago Kalo Woolo Yeyingo

¹ No ataga nusago mboolo ebe ganagana nguno kalo woolo yelo yemboongetenggoku, ngulo mande damoni ewelo. Noole ingooteto. Noole ingoyingo ulungga moole, ete. Ene ngu ingoyingo ulungga ngundo yoyeni oni gidalegano windawinda teweloyi damoni tewonggorilo ingooteto. Ene oni gidalegano nowoondoyi teweloyi damoni yunolo hoolooweyelootooye ngu, oni mete ngu Anut gome yanggango keyowanggo.

² Ene oni gulado enesu nangge oo gulalo ingolo, no oo ngu teweloyi no bidodo watayi ewaku ngu, ngu nenengo kini. Kini, ene mete ngulo ingondudu ulungga gula yowa.

³ Ene oni gulado newende Anut inootoni ngu, ariya, ngu oningga ngulo Anutndo gome ingoote.

⁴ Asa, mboolo ebe ganagana nguno nusago kalo woolo yelo yemboongelo netenggoku damoningga, ngulo nondo ngandilo eteno. Noole ingooteto. Anut oolengo gulanangge, ngundo nangge oolooteku ngu! Anut gula hamoo oolengo kinilo ingooteto.

⁵ Oni gidalega ingootenggo. Hamoo, oomboolo oowooyingga, ngu melako ngano, Sambono nguya ngu anut, elo ingolo, ngulo ene oo bidodo sembulilo etenggo.

⁶ Ene noolengo Anut ngu gulanangge oolengo oolooto. Ngu noolengo Awanayi noole enengo oolengo. Ngulo oo bidodo enenonggo tunootewolo. Anutndo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngu Yesus Kristus yeni, ngundo oo bidodo yelo, nooleno keda oluweloyi yunootoni, ngulo noole mete Anutya goboolo oolooteto.

⁷ Ene oni gidalegado suwoo suwoo oomboolo ebe ganagana ngulo, damoningga ngu keyolo, ngulo ingondudu tetenggo. Ngundilo ngulo, Kristen onindo ngu nusago songgiwi ngu, ene kuli oomboolo ebe ganagana, nguno woolo yeyingo ngu netenggoku, ngulo nowoondoyemonggo elaya ingootenggo. Ngulo nowoondoyemo ingootenggoku, ngu mbumbuwa tetenggo.

⁸ Hamoo, oowalimbo yoyolo Anut tanggeyimo ma oolouwato. Noole oowali nelo, ngundi ma nelo nguya, ngundo Anut doongeyimo ma hoolooweyelootoni, noole nenengo tunootewato.

⁹ Ene ye ingondale teyi! Yendo nga oowali nga yengombo mete neweloyi ingootenggoku, ngundo oni yanggangoye kini, ngulo nowoondoye yombuliyelootoyi ngu, ngundo yeni ene

tootogiyelootoni soletoyi, ariya, ngu damoni ngu nenengo kini.

¹⁰ Ene ge Anutno nowoondogemo hamoo telo, ngunonggo ge ingowa. No oo bidodo mete newano. Ngundilo ingolo, ge ebe ganagana anut ngulo yemboongeyingo yano ulo, nguno ge bibitelo oowali nete. Ge netoyi, oni gula ene newende yanggango kini, ngundo ge geyolo, ene nguya newendemonggo ebe ganagana anutlo oo kalo yeyingo ngu newaku ngu, asa, gedo ene yeyi biyomi yete. Ndawugalo ngulo, enengo newendemo ingoyingo elaya ingoote.

¹¹ Ye kenoyi! Yengo ingoyingo ulungga nguno, noole mete oo bidodo nemukowatolo ingootenggo. Ye ngundilo tetenggoku ngu, ngundo ngu oni newendemo hamoo yanggango kiningga, ngu yendo ene yombuliyooto. Ngu doboonayingga yendo newende yombuliyootenggoku, ngulo Kristusndo ene nguya ko yowelo kumoowolo.

¹² Ene Kristen doboogulinayi gidalegalo nowoondoye ma himi yetoni, ngulo ene yanggangoye nguya kini, yendo ngu mbumbuwaga ngu tetoyi, nguno ngu enengo ingoyingo sangala telo yombuliyelootenggo. Ngundilo damonimo nguno ngu, ye Kristusno mbumbuwa tetenggo.

¹³ Ngundilo ngulo, oowali ngundo tetoni, do-boone ene mbumbuwano utoni ngu, ariya, nondo nusago songgiwi ko ma newano. Nalu bidodomo nguya, no doboone newende yewe mbumbu-wano uwaku, ngulo ngu ma telo newano.

9

Anutlo Ko Oni Ene Ndawuga Mete Tewanggo

¹ Oni gidalegado noya etenggo. Ene oowooyi-dodo kini, ko ene Kristuslo Aposel nguya kini, etenggo. Ngu mandega ngu hamoo kini. No enengo Aposel oolengo. No nenengo doongenembo Yesus noolengo Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi ngu kenowono. Ngulo nondo Ulunggalo mandeni yeno wesiyolo etoowe, ye ngu ingolo nowoondoyemo hamoo tetenggoku ngu! Ngulo ngu, ye nolo konemo oowali enggeteku ngundilo.

² Ene oni gidalegado noya ngandilo ingootenggo. Pol ngu Aposel kini. Ngundilo ingootoyi, ene yendo noya Aposel oolengo eya ingoyilo ingooteno. Nondo Oo Bidodo Sembuliga enengo mandeni eweloyi logonelootoni, no Aposel ko tewonoku, ngulo sunggi ngu, ye Anutlo nowoondoyemo hamoo teyingo ngu.

³ Oni gidalegado no noyolo, mande wilikoyingo onino noyetoyi, ngulo mandeye gumi ngandilo ewono.

⁴ Aposel oni gidalega ene Anutlo mande wesiyolo eweloyi ko tetoyi, ngulo onindo oowali, sono nguya, yunootoyi netenggo. Ngulo ngu, noole nguya mete oowali sono oo ngu yunootoyi newato.

⁵ Aposel gidalega, Oo Bidodo Sembuli Yesus ngulo dobooguliyi, ko, Sipas, oowooyi gula Pita nguya baledodo ko telo endeyootenggo. Noole nguya baledodo ko telo ma endeyoweloyi, bine? Kini, mete baledodo ko teweloyi.

⁶ Noole Banabasdodo ngu Anutlo mandeni elo ngulo koyi teteloku, ene nalu gumingga ngu, nenengo kandenembo no bobeye yoweloyi koyi tetenoku, ngunonggo oowali yolo netelo. Ene Aposel oni gidalegado ngu, enengo kandeyebo ko telo, ngunonggo oowali ma yootenggo. Ngulo ngu, noole nguya mete ye kandeyemonggo oowali yolo newalo.

⁷ Ndawu oninggado ene me oni telo, ngunonggo enengombo oowali erewelo nelu endeyowa? Kini, enengombo oowali erewelo ma yolo newa. Ngundilo nangge, ndawu oninggado ene oowali koyi telo, ngunonggo engge ma yolo newa? Kini, oowali koyi teteku, ngulo engge yolo newa. Ndawu oninggado, ene bulmakau boga ngu sobowoolo, ngulo koyi teteku, ngundo ene nonowo winggoolo ulumi yolo ma newa, bine? Kini, ene bulmakau ngulo nonowo winggoolo, mete newa.

⁸ Nondo bine, onilo ingondudu ngu keyolo mande ngandilo eteno? Kini, mamana mandeno, ngundilo mayete.

⁹ Mosesndo mamana mandeno ngandilo nakangowolo.

Bulmakau ngu nggile oowali ngu wongootoni, pesooweloyi naluno, ngu manggowo ma ukingowelo ewolo. *Dutoronomi 25:4*

Anutndo ene bulmakau elo nangge ngulo nowoondoyi teyingo, bine? Kini, noolengo ewonggori. Ngu naluno nguno, noole Anutlo koni tetooye ngu, asa, yengo ko ngu oowali sono nguya noole yunootoyi newato.

¹⁰ Mosesndo noole nguya bine, ewolo? Yo, nga mandega nakangoyingonga nga ngu, noolengo ewolo. Oni ene ko telo, ene oowali imiteku ngu, ngulo engge ngu kootusina gidalega enengo neweloyimbolo yowa.

¹¹ Ariya, noolendo Yuka Kundingiyi ngulo oo yuwooyi, ngu ye kewooloyemo kuli imiwootoku ngu, yebana gowenayi ngalo oo ngundo noole hoolooweyelolo yunoweloyi ngu mete.

¹² Oni gidalegado yeno hoolooweyeloyingo, oo yowelo sumoo etenggoku ngu, asa, noole nguya oo ngu, komo mete yoweloyi. Ene oo ngu kuli noolendo ma yooteto. Kini, noolendo kowuli bidodo ngundilo ngu koolowoolo oolooteto. Noolendo Kristuslo mande gome ngalo oole ma doongoowato.

¹³ Oni ene Yudalo goobooyingo ya oowooyi Tempel nguno ko tetenggoku, ngundo ngu, ene Tempel, ngulo oowali ngulomu yolo newanggo. Ene oni Anutno woolo yeweloyi nombono ko tetenggoku ngu, ene woolo yeweloyi nusago gumingga yolo newanggo. Ye bine, ngu ma ingootenggo?

¹⁴ Ngundilo nangge, Anut Oo Bidodo Sembuli Ulungga, ngundo ewolo. Oni ene mande keda gome mesalango, ngu wesiyolo elo etuyelootenggoku, ngunonggo goweye hoolooweyelootoni oluweloyi nguya yowanggolo ewolo.

¹⁵ Nondo eteno. No oo gula ngundilo ma yowono. Ataga nguya, nondo oo ngu yowelo mande nga ma nakangooteno. No Kristuslo koni ngu kingo teweloyi ngulo gome ingooteno. Ene no kumootoowe, nguno ngu mete oni gidalegado, ene nolo bingamine elo okoowanggo.

Pol ene Anutlo mande ngu kingo telo, oni etuyelowoku, ngunonggo ene oowali ma yowolo, elo ingowanggo.

¹⁶ Ngu ngandilo: No Anutlo mande nga elo, ngulo no oni oni tetenoku, ngulo nangge eloluwano. No nga kongga nga nangge telo oluwano, ngundo bingamine okooweloyi ma teteno. Kini, Anutndo koni ngu teweloyi, ngulo logonelo-toni, ngulo no komo ko ngu tetenoku ngu! No mande gome ngu ma elo ngu, no biyomi oolengo telo oluwano.

¹⁷ No nenengombo, nga kongga nga telo ngu, no mete ko uliyi yowano. Ene Anut enengombo nga kongga nga nondo teni, elo logonelowoku, ngulo no ko teteno.

¹⁸ Ngulo uliyi, ndawuga yowano? Ngu ngandilo: No ngu Anutlo mande kedaga wesiyolo elo endeyootenoku, ngulo uli ma yowano. Ngu hamoo, no kingo ko tetenoku, ngu Anutndo oni oni teweloyim ko teteno.

Pol Ngu Oni Simoo Balelo Ko Oni Oluwo

¹⁹ Ngu ngandilo: No ye kandeyemonggo oo gula ma yootenoku, ngulo no oni gulalo ko oni ma telo oolooteno. Ene no nenengombo elo, ngulo no oni bidodo ko oni telo ootoolo, ngunonggo no oni simoo bale oowooyingga nguya yoyootoowe, Kristusno ombuwanggo.

²⁰ Ngundilo ngulo, Yuda oni doongeyemo ngu, no Yuda oni ngundilo telo oluwono. Nguno ngu, no mete Yuda oni yoyowelo ngundilo tewono.

Oni oowooyingga mamana mande ngu newendemo oolootenggoku, ngu doongeyemo, no mamana mande ngu newendemo ootoowoodingowono. Ngu hamoo, no ngu mamana mande newendemo ma oolooteno. Ene nondo oni hoolooweyelootoowe, Kristusno nowoondoyemo hamoo tetoyi ngu, asa, no mamana mande ngu newendemo mete uwano.

²¹ Oni sowe gidalegano Moseslo mamana mande kini, ngu doongeyemo, no nguya mamana mande kini ngundilo tunootewono. No nguno ngu, no mete oni mamana mande kini, ngu Kristuslo yoyoweloyi. Ene no Anutlo mamana mande ngu yokolo kini. Kini, no Kristuslo mamana mande ngu newendemo ootoolo, ngunonggo oni mamana mande kini ngu yoyowelo, ngundilo tewono.

²² Oni nowoondoyemo hamoo teyingo ngu, yanggangoye kini, nguno no nguya oni yanggango kini ngundilo tunootewonoku ngu, no mete oni yanggangoye kini ngu yoyoweloyimbolo ngundilo tewono. No kuli oni bidodo damoniye yomukowonoku, nguno no oole bidodo tewongolo, ngunonggo oni simoo bale gidalega yoyowano.

²³ No ko nga bidodo Anutlo mande keda ngalo tetenoku, ngu Yuda onino ko oni sowe gidalegano wesiyolo etenoku, ngulo no enedodo kumana goboolo yowato.

Noole Yanggango Kendutelo Oololo, Uli Yowato

²⁴ Ye bine kuli ingootenggo? Oni oowooyingga ebe dagadaga telo, kendutetenggoku ngu, ene

oni gulananggebo yanggango yelo, bidodo dagayelolo, uliyi yowolo. Asa, ye nguya komo ko yanggango Anutndo ingooteku, ngundiya teya ngu, asa, ye ngulo uliyi hamoo yowanggo.

²⁵ Oni ene dobooyiboya ebe dagadaga telo ngu, oni enengo goweyimbolo ingonduduni ngu an-dangelo yokolo, ene komo dobooyi dagaweloyi ngulo nangge newende ingolo, ngu tete. Ene ngundilo telo, nguno uliyi yowoku, ngu oo sodedo biyomi yewa. Ene noolendo uliyingga yoweloyi, ngu biyomi yeweloyi kini. Ngu sugi sugi oluwa.

²⁶ No nenengombo ebe dagadaga nguno kendutetenoku ngu, no doongene sungo sungo toongetelo, ma kenduteteno. Kini, no Anutndo logoga yeyingo, nguno nangge no nenengo kenduteteno.

²⁷ No gowenengga nga yokootowe, ngundo no ma sobonelowa. Kini, nenengombo gowene sobowoolo, ngunonggo Anutlo mande wesiyolo onino ewano. No onino mande wesiyolo etenoku, ngundo Anutnonggo ene uliyi gome ngu yowanggo. No komo ingondale telo, no nguya nenengo kendutelo, ngulo no uli gome yowano. No ko ngu ma telo ngu, asa, no ko ngulo ulini ma yowano.

10

Noole Tewootewoo Soleweloyi, Ngulo Ingondale Tewato

¹ Ye dobooguline, nondo ngu ye komo ingoyilo eteno. Iserel oni Igip mela yokoyingo, nguno

noolengo osi sambanayi ngu, ene goboole newendemo oodoyi, goboole ngundo oole etuyelowonggori. Ene bidodo Mosesdodo keyembo yade yade ooloutoyi, wendeyi kewoolo wesowootoni, gide gide tetoni, nguwoole ulelewonggori. Yo, oo ngu oni etuyelooteku ngu Moseslo keyimo oni.

² Ngu oni ngu bidodo Moses keyolo, goboole newendekuli yade oololo, ko, wendeyino nguya, sono (kundingiyi) ngu yowonggori.

³⁻⁴ Ene bidodo Anutlo Yukambo oowalingga Sambononggo yunoyingongga, ngu newonggori. Ene bidodo enengo Yukambo sonongga diginonggo yunoyingongga, ngu neloluwonggori. Anut enengombo digi newendemonggo sonongga ngu yeni tunootewolo. Ngu digiga ngu, Kristus. (Ngundilo nangge, Kristusndo ngu hoolooweyeloote).

⁵ Ene Anutndo ngu oni ngulo damoniye biyomi ngulo ma ingootoni, ngulo oniku kingo melako oluwonggoku, nguno oni oowooyingga kumoomukowonggori.

⁶ Yo, ene kuli kumooyingo ngu, ndawugalo ngulo, ene oo biyomi ngu kuli kenomayingonggori. Ngu bidodo gaboyi ngundilo tunooteyingo, nguno noole kenolo ingolo, noole oo biyomi ngulo ma hahangelo koyi tewato.

⁷ Ene osi sambanayi kewooloyemo oni gidalegado, ebe ganagana anut ngulo damoni keyowonggori. Ye komo ebe ganagana anut ngulo damoni ngu ma keyowelo. Anutlo mande ngundo eneya ngandilo nakangowolo.

Oni simoo bale ene bibitelo, oowali sono nguya newelo yokolo, ene ootookoolo, yambo

kunobulo telo, nguno bosebalese damoni biyomi nguya tewonggorilo ewolo. *Ekso-das 32:6*

⁸ Ene kewooloyemo oni gidalegado kuli bosebalese damoni biyomi teyingo, ngundilo ngulo, oni simoo bale ulungga oolengo (23,000) kumoowonggori. Noole ngundilo damoni biyomi, ngu komo ma keyolo tewato.

⁹ Kuli oni gidalega ene kewooloyemonggo, Anut tewoongolo, mbumbuwa owooyingga tetoyi, ngulo Anutndo gumi yunolo, sile yeni tunootelo, ngundo yokitoni, kumoowonggori. Ngundilo nangge, noole nguya Anut tewootewoongolo, mbumbuwa tetooye, ene ngulo gumi yunowa, bine, ngundi kini.

¹⁰ Kulimi oni gidalega, ene kewooloyemonggo Anutya sanggili mande elo boguboguwootoyi, ngulo Engel onindo ngu oniku yulewelayimbolo ombulo, yudoyi kumoowonggori. Ngundilo nangge, ye Anutdodo sanggili mande mande elo ma boguboguwoowelo.

¹¹ Nga oo nga bidodo eneno kuli tunooteyingo, ngu oo gaboyi nangge, nguno noole kenowato. Nga mandega nga ngu, Anutlo mandeno nakan-goyingo, ngu noole etuyelooteku, nguno osi sambanayimbolo damoniye biyomi, ngu ma keyowato. Ndatelo ngulo, noole nalu kini teweloyi namoko tetoni, nguno oolooteto.

¹² Ngulo ngu, oni enengombolo ingoya nguno yanggango dikaya, ene komo ingondale teyi! Ene yanggango ma dikalo ngu, ene mbumbuwano solewa.

¹³ Tewootewoo ngu kuli yeno tunootewoku

ngu, ngu guladilo kini. Ngu tewootewoo ngundilo, ngundo oni bidodomo tunootete. Ene Anutndo sumange yunolo, newende hamoo oolengo yunooteku, ngulo ngu tewootewoo gula ombulo, ngundo noolengo yanggonganayi ngu ma dagalo, uleni uwa. Kini, ene tewootewoo yeno tunootetoni ngu, Anutndo ye hoolooweyelowelo oole yeni tunootetoni, ye tewootewoo nguno yanggango dikawanggo.

Noole Anut Ko Yuka Biyomi Ngudodo Ma Keyowato

¹⁴ Ngulo ngu, ye nolo dobooguline oolengo, ye komo ebe ganagana anut nguno yemboongeweloyi damoningga, ngu kootu inoya sayi!

¹⁵ Ye ingonduduyedodo ngulo, no yeno eteno. Yengombo komo nolo mandene nga wilikoya ingoyi.

¹⁶ Nga Wayin tobaga nga ngu noolendo nelu ngu, noole komo Kristuslo dalowo yunowoku, ngundo noolengo mbumbuwa andangeyunootoni, ngulo Anutno esetelo ingooteto. Noolendo oomanongoyingongga nga nelu ngu, noole komo Kristuslo goweyi nguya goboolo gooboongooteto. Noole ngundilo telo, ngunonggo noole oni etuyelootetoku ngu, noole Kristusno nowoondonayi hamoo telo, enedodo gooboongooteto.

¹⁷ Ngulo ngu, noole gowenayi guladilo guladilo, ene noole oomanongoyingo gulanangge ngu netetoku, ngulo noole Kristusdodo gowenayi gulanangge tunooteteto.

18 Ye Iserel onilo damoniye ingoyi. Oni ene Anutno woolo yelo, ngulo ooyi nelo ngu, ene ngu nomboga nguno Anutdodo gooboongoowongori.

19 Nondo ndawu oo galo eteno? Ebe ganagana anut ngu, Anut hamoo bine, ngundi ebe ganagana anutno woolo yeyingo ngulo oowali ngu yanggango, bine? Kini, no ngundilo ma eteno.

20 Kini, no ngandilo eteno. Oni sowe gidalegado hamoo oono woolo yetenggoku ngu, ene oomboolo biyomimo woolo yetenggo. Ene Anut hamoo nguno woolo ma yetenggo. Ngulo ye nguya oo yuka biyomi nguno ma gooboongoowelo, elo ingooteno.

21 Ye Anut Oo Bidodo Sembuli ngulo tobano sono nelo, ngunonggo oo yuka biyomimbolo tobano sono nguya neweloyi nguya ereremo kini. Ngundilo nangge, ye Anut Oo Bidodo Sembuli ngulo oowali nelo, ko oo yuka biyomimo woolo yeyingo ngulo oowali nguya gooboongoolo neweloyi, ereremo kini, elo ingooteno.

22 Noole bine, Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunayi ngulo newende yeyi, nooledodo sanggili teni, elo tetenggo, bine? Noolengo yanggangonayi, ngundo enengo yanggangoni ngu dagateto, bine? Hamoo oolengo kini.

Suwoo Suwoo Noole Anutlo Bingami Okooluwato

23 Ngu oni gidalega ngundo etenggo. Oo bidodo noole mete tewato, etenggo. Ene oo gidalega ngundo Kristen oni hoolooweyelolo, nowoon-doye yanggango ma yunowa.

²⁴ Oni gulado, enengo nangge gome oluweloy-imbolo, ma ingowelo. Kini, ene komo oni gidalegalo ingondudu teyi.

²⁵ Oo nusago Stuwa yanonggo uliyolo, yolo mayetenggoku, ngu mete neyi. Yengo ingondudu ulungga ingoyingo sangala telo, sumoo sumoo ma ewelo.

²⁶ Anutlo mandeno ngandilo ete.

Nga melanggano ngano, ko oo bidodo melako ngano oolootenggoku ngu, Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngulomu nanggelo ewolo. *Sam 24:1*

²⁷ Ene oni gula Anutno newendemo hamoo kini, ngundo yeya oowali newelo, ye negoyelootoyiga ngu, ye mete eneya oolouya, ndawu oowalingga yengo yeteku, ngu bidodo nemukoyi. Ye oowali ngulo ingoyingo sangala telo, sumoo sumoo ma ewelo.

²⁸ Ene oni gulado yeno elo, nga nusago songgiwi nga ngu, ebe ganagana anutno woolo yeyingomu, etoningga ngu, asa, ye komo ma newelo. Ndatelo ngulo, ngu oningga ko ye nguya kuli ingootenggo. Nga oowalingga nga, onindo ngu ebe ganagana anutno yemboongeyingo, elo ingootenggo. Ngu oni, ngulo ingoyingoni sangala teweloyi, ngundilo ngulo, ye komo oowali ma newelo.

²⁹ Nondo yengo ingoyingoye sangala teweloyi, ngulo ma eteno. Kini, nondo oni sungo gulaga ngulo ingoyingoni sangala teweloyi, ngulo eteno. Ndatelo telo, oni gidalegado nondo damonine tetenoku ngu, enengo ingonduduyemonggo wilikootenggo? Kini.

³⁰ Ene no Anutno esetelo, oo ngu newano. Ndawugalo oni gulado nondo oo tewonoku, ngulo kootunesina mande biyomi ewa? Ngu damoni nenengo kini.

³¹ Ene ye oo nelo sono nelo, nguno oo teteng-goku, ngu bidodomo, ye Anutlo oowooyi bingami dulidalinidodo teyinoyi.

³² Ye komo Yuda oni, oni sowe gidalega, ko Kristen oni simoo bale nguya nowoondoye ma yeyi, ene bulibali ingolo, ene mbumbuwanano solewanggo.

³³ Oo bidodomo no ko tetenoku, ngu oni bidodo, nolo damonine, ngulo gome ingoyilo teteno. No nenengo yomosinelowelo kongga ma teteno. Kini, no oni bidodo yomosiye lowelo ko tetenoku, nguno Anutndo ene ko yoyowa. Yo, ye nolo damonine ngu keyootoyi, nondo Kristuslo damoni keyootenoku, ngandiya teyi!

11

Baledo Tabaye Doobengoweloyi, Ngulo Mande Damoni

¹⁻² Ye suwoo suwoo nolo ingondudune ingolo, mande elo yunowonoku, ngu gome yolo dowoolo keyootenggo. Ngundilo ngulo, no yengo oowooye bingamiye, elo okooteno.

³ Ene nondo ye nga mandega nga ingoyilo ingooteno. Oni bidodobolo tabango ngu Kristus; baledolo tabango ngu enengo kamesumooye; Kristuslo tabango ngu Anut.

⁴ Simoondo tabaye doobengolo ngunonggo yemboongewelo, ngundi, Anutlo mande wesiyolo

elo ngu, asa, enengo Ulungga Anutlo bingami ma okoolo etenggo.

⁵ Ngundilo nangge, bale gulado enengo tabango ma doobengolo, ene goobooyingo yano yemboongewelo, ngundi, Anutlo mande wesiyolo ewaku ngu, ngundo enengo kameyi oyumo inowolo. Ene tabango uyi toongooyingo ngundilo oyumododo tewa.*

⁶ Ene bale tabango ma doobengoyingo ngu, asa, ene komo tabango uyi ngu toongootoningga ootuteni. Ene balega ngu enengo uyi toongootoni, ootuteweloyi, ngulo oyumongootoningga ngu, ene komo tabango doobengoni.

⁷ Simoondo ngu ene tabango ma doobengowa. Ndatelo ngulo, simoo ngu Anut kilalongo, ngu Anutlo dulidalini. Bale ngu enengo kameyimbolo dulidalini, ngulo ene tabango doobengowa.

⁸ Yo, Anutndo simoo yeyingo ngu, bale goweyi gumimbo ma yewolo. Kini, bale ngu simoo goweyi gumimbo yewolo.

⁹ Anutndo bale yelo ngulo ingolo, simoondo hoolooweni, elo simoo ma yewolo. Kini, Anutndo simoo yelo, ngulo ingolo, ene baledo simoo hoolooweni, elo yewolo.

¹⁰ Ngundilo ngulo, bale ngu ene komo tabangomo sunggi yelo tabango doobengolo, oni simoo bale etuyelooteku, ngu ene kameyi newendemo ooloote. Ngu damoningga nguno ngu, Sambono

* **11:5:** Ye Korin yengo damoniyemo ngu baledo goobooyingo yano ulo, bibiteteku ngu kameyi newendemo oolooteku oni gidalega etuyelooteku, ngulo ene tabango doobengoni.

Engel, onindo nguya sunggiga ngu kenolo ingowanggo.

¹¹ Ene Ulungga Oo Bidodo Sembuli Yesus, ngulo damonimo ngu, baledo simoo hooloowelo oodoni, ko simoondo bale hooloowelo oluwa.

¹² Kulimi, Anutndo bale ngu simoononggo yewolo. Ene ataga ngu, simoo ngu balenonggo tunootetenggo. Ene oo ngu bidodo Anut Oo Bidodo Sembuliga, ngunonggo tunootete.

¹³ Yengombo nga mandega nga wilikoyi. Ene baledo tabango ma doobengolo Anutno yemboongelo etoni, ngu damoni metemi, bine?

¹⁴ Noole oni simoo bale ngalo damoninayi ngu, oni enengombo ye etuyelooteku, ngu ngandilo: Oni ene uyi soloyi, ngu gome nenengo kini.

¹⁵ Ene bale uyi soloyingga ngu, enengo duli-dalini gome oolengo. Ndatelo ngulo? Anutndo tabango uyi soloyi inootoni, ngundo tabango doobengonilo inowolo.

¹⁶ Ene oni gulado baledo tabaye doobengoweloyi mande nga gumi ewelo elo ngu, ene ingoni. Noole Anutlo Kristen simoo baleno nguya damoni gula kini, nga damoningga nga nangge.

Ye Anut Ingonduduwoolo Oowali Nelo Ngu, Ye Damoni Nenengo Ma Tetenggo

¹⁷ Asa, no mamana mande ye yunowelo tetenoku nga, ene nondo yengo oowooye bingamiye, ma elo okoowano. Ndatelo ngulo, yengo goobooyingomo yambo mande kundingiyi tetenggoku, nguno damoni gome nenengo ma tunootete. Kini, ye damoni biyomi ngu tetenggo.

¹⁸ Koletelo, no ngulo ewelo. Ye Kristen goobooyingomo, ye usowoolo wata sungo sungo tetenggo. No mande ngundilo ingowonoku, ngu mande gumi hamoo ko gumi hamoo kini, bine.

¹⁹ Yo, hamoo, oni ene damoni nenengo keyootenggoku, ngundo oni damoni biyomi tetenggoku nguya goboolo ma gooboongoolo oluwelo. Ndatelo ngulo, ene komo sungo tunoo ootooya, ngunonggo damoni nenengo ngu dobooguliye etuyeloyi.

²⁰⁻²¹ Ye gooboongootenggoku naluno, ye bidodo oowali nelo, Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunayimbolo ingondudu teweloyim, ye Anutno hamoo ma ingootenggo. Kini, ye bidodo sungo sungo sodedonangge yengo oowali yoya neyi. Ngundilo ngulo, gula ene oodoolo kumoolo oodoni, gulado ngu ene Wayin sonoyi gome gome nelo, ngulo wenonolo oolootenggo. Yengo damoniye ngu nenengo kini.

²² Ye bine, yengo yaye kini, ye nguno oowali sono oo ngu neweloyi ngu kini, bine? Ngundi ye bine, ingootenggoku, Anutlo oni simoo bale ene oo kini, ngu yendo oyumo ma yunowanggo? Nondo ndatelo ewano? Nondo oo ngulo ye oowooye bingami, eya okoowe? Kini, ngu oo ngulo nondo ye oowooye bingamiye, ma elo okoowano. Hamoo oolengo kini!

Oo Bidodo Sembuli Yesus, Ngundo Oowali Kundingiyi Ngu Yunowolo

²³⁻²⁴ Nga mandega nga ye kuli yunowonoku ngu, nondo Oo Bidodo Sembuliga, ngunonggo yolo ye yunowono. Ngu mandega ngu ngandilo:

suwoono Yudasndo Yesus me oni kandeyemo yewolo. Ngu suwoonggano nguno, Oo Bidodo Sembuli Yesus, ngundo oomanongoyingo yolo dowoolo, Anutno esetelo, oosowoolo ewolo. Nga ooga nga ngu, nenengo gowene. Nondo ye hoolooweyeloyingo yunooteno. Ye ngundilo telo ngu, ye komo nolo ingondudu teloluwanggolo ewolo.

²⁵ Oowali nemukolo, asa, Wayin sono tobagaku yolo dowoolo ewonggo. Nga tobaga nga ngu, Anutya sunggi mande keda elo nolo dalone ngundo gosiyooteno. Ye suwoo suwoo ngandiya neya ngu, ye komo nolo ingondudu teloluwanggolo ewolo.

²⁶ Ngu ngandilo: ye suwoo suwoo nga oomanongoyingongga nga nelu, ko nga tobaga ngano sono nelu, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi kumooyingo, ngulo mandeni elo wesiyolo ingolo eloluwanggo. Ye ngundilo nangge telo, suleyolo yade oololo, ene ombuweloyi nalunggano, nguno nangge wenga kinitewa.

Anut Oo Bidodo Sembuli, Ngulo Oowali Yombuliyolo Ngu, Ene Gumi Ogingoyingododo

²⁷ Asa, oni gula enengo ingonduduni ma yomosiyolo, ene ngunonggo oomanongoyingo nga nelu, ngunonggo sono tobaga nga kingo yolo nelu ngu, ene Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Yesus, ngundo enengo kumooyingo, ngulo ingondudu ma telo ngunonggo neteku, asa, ene mbumbuwadodo tete.

²⁸ Oni ene komo enengo newende gome wilikoya ingoya yomosiyoya ngu, asa, ene mete

oomanongoyingo nga neya, sono nguya nga tobagano ngano neni.

²⁹ Ndatelo ngulo, oni ene oo neweloyi naluno, oni ene oomanongoyingo ngu sono tobaga nguya nelu, nguno ene Yesus Oo Bidodo Sembuli, ngulo goweyi, daloni noolengo yunoyingo ngulo ma ingolo neteku ngu, asa, nguno ngu, Anutndo ene kowuli inowa.

³⁰ Ngu damoninggano nguno nangge, simoo bale oowooyingga ye kewooloyemo nguno yanggangoye kini, ene sayidodo telo, oni oowooyingga kuli kumoomukowonggo.

³¹ Ene noolengombo nowoondonayi koletelo gome wilikolo yomosiyo ngulo, asa, ngu naluno, Yesus noolengo kumooyingo ngu ingolo, noole sono oowali nguya newatoku ngu, nooleno biyomi gula ma tunootewa.

³² Ene Oo Bidodo Sembuli, ngundo noolengo damoninayi wilikolo, noolengo weti gumi biyomi, ngulo mamanyelolooteku ngu, noole yooneneyeloote. Ndawugalo ngulo, nalu sosowomo nguno, noole mbumbuwadodo oni nguya ma oonatewato.

³³ Asa, ye Kristen konebane, ye Yesus ngulo oowali kundingiyi ngu newelo gooboongoolo ngu, asa, ye komo dobooguliye soboyeloyi.

³⁴ Ene oni gula oodoolo kumooya ngu, ene komo enengo yano oowali neni. Kinitetoni ngu, yengo goobooyingo ngundo yombuliyelowa. Asa, no mande gumi ooloote. Ene kootusina, nondo yeno mayelo, nguno oo gidale mande elo yomosiyo yunowano.

12

Anutlo Yuka Kundingiyi Ngundo Oo Duwoo Gula Gula Yunootu

¹ Ye Kristen oni dobooguline, no ngandilo ingooteno. Yendo Yuka Kundingiyimbo oo duwoo yunooteku, ngu yanggangoni guladilo guladilo oni ko teweloyim yunoyingo, ngulo ye ma kapengo yewelo. Nondo ye komo Yukalo mandeni nga hamoo ingoyilo ingooteno.

² Ye ingootenggo. Ye kuli Kristen ma teyingomo, ngu naluno nguno, ebe ganagana oomboolo mandeye kini, ngundo ye yowoosoolo ooloutoyi, ye ngu keyelolo, damoni biyomimo endeyowonggori.

³ Ariya, nondo ye nenengo ingoyilo eteno. Ene Anutlo Yuka Kundingiyi oni gulano oodoni, ngu oningga ngundo ene sanggili telo, Yesus yombuliyowelo mande biyomi hamoo ma ewanggo. Ngundilo nangge, oni ene Anutlo Yuka Kundingiyi kini ngu, ene ngandilo ma elo ewa. Yesus ngu ene Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, eweloyi nguya ereremo kinilo ewolo.

⁴ Yuka Kundingiyimbo kingo oo duwoo yunooteku, ngu yanggangoni guladilo guladilo, oni ko teweloyim yunootu. Ene Yuka Kundingiyingga ngu gulanangge ooloote.

⁵ Noole oni hoolooweyeloweloyi koyi tetetoku, ngu ooleyi guladilo guladilo. Ene Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngu gulanangge ooloote.

⁶ Ko teweloyi ingoyingo oowooyingga, ngu Anut gulananggega, ngundo nangge oni yanggango

yunootoni, ene ngunonggo Kristuslo koni bidodo mete temukololuwanggo.

⁷ Anutlo Yuka Kundingiyi, ngundo Kristen oni bidodo yanggangoye guladilo guladilo ko teweloyim yeni tunootetoni, ngulo ene mete Kristen dobooguliye bidodo gome hooloweyelowanggo.

⁸ Yo, ngu Anutlo Yukangga, ngundo oni gula yanggango ko teweloyim yunootoni, ene ingoyingo ulungga oolengo yolo, ngunonggo ene mete onino mande wesiyolo gome etuyeloote. Ngu Anutlo Yukangga, ngundo nangge oni gula Anutlo ingoyingoni ulungga inootoni, ngulo Anutlo ndawu ooga tewoku, ko tewaku nguya, ngu mete gome oolengo ingoote. Ngu, Anutlo Yukani gulananggega, ngundo nangge yanggango, ngundilo ngu, oni yunoote.

⁹ Ngundilo nangge, oni gula ngu Anutlo Yukangga, nguno ene newende hamoo teyingonga, ngu yanggango yoote. Ngu Yukangga, nguno nangge, oni gulado ngu ene sayi oni yomosiye loweloyi, ngulo ingoyingo ngu yoote.

¹⁰ Ngundilo nangge, oni gulado ngu ene damoni sungo oolengo gula, onindo ma teweloyi, ngu teweloyim ingoyingo yoote. Gulado ngu, ene Anutlo mande elo wesiyolo eweloyimbolo ingoyingo yoote. Gulado ngu, ene Yuka oowooyingga wilikoweloyi, Anutlo Yukani ngundi mela ngalo yuka biyomi, ngulo ingoyingo yoote. Gulado ngu, ene mande bungeyi gulano mande eweloyi ngu yoote. Gulado ngu, mande bungeyi gulano mande ingolo, yowoolengowelo damoni

eweloyi, ngu ingoote.

¹¹ Ngu Yuka Kundingiyi gulananggega, ngundo nange, ngu ko oo ngu bidodo yeni tunootete. Enengo oo teweloyi ingooteku, ngundo oni hoolooweyeloweloyimbolo, ko ngundilo sungo sungo bayetelo, enengo oni simoo bale duwoo oolengo ngundilo yunoote.

Noole Kristen Oni Ngu Gowenayi Gulanangge

¹² Onilo goweyi gulanangge nange oolooteku ngu, ene sosi sosi oowooyingga oolootenggo. Noole Kristen oni oowooyingga oolengo, ene noole bidodo Kristusno ngu wata gulanangge.

¹³ Yo, ngu noole oni oowooyingga. Noole Yuda oni gidalega, oni sowe gidalega, kingo sulena oni gidalega, ko noole oni gidalega enengombo enengo sobowoolo oolootetoku ngu. Ene onindo noole sono (kindingiyimbo) sonowooyingo ngu, Anutndo noole yoyeni, wata gulanangge tunootewooto. Yo, Anutndo enengo Yukani, noole eneno nowoondonaye hamoo teyingomu, ngudodo yunowolo.

¹⁴ Noole ingooteto. Goweyi sosi gulanangge kini. Kini, goweyi sosi sosi ngu oowooyingga oolengo.

¹⁵ Ene oni keyimbo, ewa. No kandeyi kini, ngulo no goweyi sosi kini, elo sungo ma oluwa, ewolo. Kini, ene komo goweyiboya gulanangge ooloote.

¹⁶ Ngundilo nange, sodeyibo, ewa. No doongeyi kini, ngulo no goweyi sosi kini, elo sungo peselo ma oluwalo ewolo. Kini, ene komo goweyiboya gulanangge ooloote.

17 Ene goweyi ngu bidodo doongeyi nangge ngu, ene ndatelo telo, mande ingowa? Ene goweyi ngu sodeyi nangge, ngu ndatelo telo, oo ndindingo ngu ingowa?

18 Ene ngundilo nguya kini. Anut enengo oo teweloyi ingooteku, ngunonggo goweyi sosi sosi sungo sungo, enengo musiyomo musiyomo yetoni, dowoolo, nguno nangge oolootenggo.

19 Sosi gulanangge goweyimo oluwaku ngu, asa, ngulo goweyi ndano? Ngu goweyi kini.

20 Ngu ngandilo: Goweye sosi sosi oowooyingga, ene sosi ngu gooboongotoyi, goweyi gulanangge tunootete.

21 Doongeyimbo, kandeyiboya ngandilo hamoo ma ewa. Doongengge ma oodoyi ngu, noso nangge mete gome oodoowe, ewolo. Tabangombo keyimboya ma ewa. Ge ma oodoyi, ngu noso nangge mete gome ootoowelo ewolo.

22 Ene ngandilo nguya kini. Goweyi sosi oowooyingga ngu yanggangoni kini, ene komo enengo ko tetenggo. Kinitetoyi ngu, asa, goweyi nguya metemi kini oluwa.

23 Goweyi sosi gumi onindo ngulo ma ingooteku, ene nguya ko tetenggo. Goweyi sosi oni doongeyimo oyumododo, ngulo ene gome doobengoote.

24 Goweyi sosi oni doongeyimo tunoo oolooteku, ngulo ma ingoote. Ene Anutndo goweyi ngu bidodo yemukoyingo, ngu sosi gidega ngu oowooyi bingamini kini ngu, Anutndo yeni bingamiyedodo tunootete.

25 Anutndo ngundilo yoyewolo. Ngulo goweyi ngu, oososowoolo ma sawanggo. Kini, goweye

sosi ngu bidodo ebe sobosobo telo, koye gulanangge tewanggo.

²⁶ Ngundilo ngulo, goweyi gumisina ogingoyingo ingootoni ngu, goweyi sosi ngu bidodo ogingoyingo ingowanggo. Ngundilo nangge, sosi gula oowooyi bingamidodo tetoni ngu, goweyi sosi sosi ngu bidodo, ngulo oni oni tewanggo.

²⁷ Ngulo ngu, ye bidodo ngu Kristusdodo go-boolo oolootenggoku, ene ye bidodo koye guladilo guladilo telo, nguno Kristen dobooguliye enengo nowoondoye hamoo teyingo ngu yanggango yunoweloyimbolo.

²⁸ Anutndo enengo oni simoo bale ngandilo hoolooweyeloyingo ko elo yunowolo. Koletelo ngu, Aposel koyi; elayayiga ngu Anutlo ingondudu eyingo oni, ngulo koyi; kabusayi ngu oo nakangolo etuyeloyingo oni, ngulo koyi; kootu ngu damoni sungo gula onindo ma teweloyi ngu teweloyi, ngulo koyi; sayi oni yomosiyeloyingo oni, ngulo koyi; hoolooweyeloyingo oni, ngulo koyi; ko bidodo sobowooweloyi, ngulo koyi; ko wenga Anutndo ngu mande bungeyi gula gulano mande eweloyi onino yunowolo.

²⁹⁻³⁰ Ene ngu bidodo Aposel oni, bine? Ngundi ene bidodo Anutlo mande wesiyolo eweloyi oni, bine? Ngundi ene bidodo oo nakangolo etuyeloyingo oni, bine? Ngundi ene bidodo onindo oo ma teweloyim ngu teweloyi yanggangoyedodo, bine? Ngundi ene bidodo sayi oni yomosiyelowelo yanggangoyedodo, bine? Ngundi ene bidodo mande bungeyi gula gulano mande eweloyi oni, bine? Ngundi ene bidodo mete mande ingolo yowoolengolo eweloyi oni,

bine? Ngundilo nguya kini.

³¹ Ene ye komo hoolooweyeloweloyi ko oo duwoo yanggangonidodo ngu yowelo ngu, ye komo hahangelo ngu yowanggo. Ene nondo oole gome gula, oole gidega dagayelooteku, ngu etuyelowano.

13

Dobooguliye Nowoondoyi Teweloyi, Ngulo Mande Damoni

¹ Ene oo koleteyingo oolengo ngu oni sungombolo nowoondoyi teweloyi. Yo, nondo onilo mande bungeyi gula gulano mande ewanoku ngu, Engel onilo mande nguya elo ngu, ene no nowoondoyi teweloyi damoningga, ngu nono kini ngu, no kingo sogulu, gilamo manggowo ngguyi ulungga uteku, ngundilo tewano.

² Ngundilo nangge, no Anutlo ingonduduni yootunolo eyingo oni, ngundilo mande elo, ngunonggo Anutlo ingonduduni kombiteyingo mande, ngu bidodo wesiyolo elo, no ingoyingone nguya, ulungga tetoni ngu; ngundi no nowoononemo hamoo teyingo ngu yanggangonedodo tetoni ngu, no mete yanggangonedodo teteno. Ngunonggo mela puli wenggelemootoowe, andusina anduno ooloutoni ngu, ene nondo onilo nowoondoyi teweloyi damoningga ngu nono ma oodoni ngu, asa, no ngu kingo goweyi nangge ngundilo tewano.

³ Ngundilo nangge, nondo nenengo oo bidodo owoolongo oni bayetelo yunomukolo yokolo ngu; ngundi no mande wesiyolo etenoku, ngalo me onindo sanggili telo, gowenengga nga kayi

ewanggoku ngu, ene nondo onilo nowoondoyi teweloyi damoningga ngu, nono kini tetoni ngu, asa, no ngulo uliyi ma yowano.

⁴Oni ene newendemo nowoondoyi teweloyi damoni ngu oodoni ngu, ngu ngandilo: ngu oningga ngu, ene oni sungomboya siyelo gome ootoolo, ene sanggili sodedo ma tewa. Dobooguliyibo ko nenengo ma tetoyi ngu, ngulo gumi ma elo, ene hoolooweyelowa. Ene oni bidodo nowoondoyi telo hoolooweyeloluwa. Ene oni sitowiyedodo ngulo oo ma kenomayingolo, ngulo newende biyomi ingoweloyi nguya kini. Ene enengo oowooyi bingami elo okoolo, ko enengombolo ingootoni, yangganganidodo ma tewa.

⁵Yo, oni ene newendemo nowoondoyi teweloyi damoni, ngu oodoni ngu, ngu ngandilo: oni ene oni bidodo doongeyemo damoni nenengo kini, ngu nguno ma tewa. Ene enengo oo ngulo nangge gome ma ingowa. Ene sodedo boguwoolo sanggili ma tewa. Enengo kowuli oni sungombo teyinoyingo, ngulo sugi ma ingolo dowoololuwa.

⁶Yo, oni ene newendemo nowoondoyi teweloyi damoni ngu oodoni ngu, ngu ngandilo: oni ene damoni biyomi onindo teyingomu, ngulo ma oni oni tewa. Kini, ene damoni gome nenengo hamoo, ngulo nangge oni oni tewa.

⁷Yo, oni ene newendemo nowoondoyi teweloyi damoni ngu oodoni ngu, ngu ngandilo: oni ene oni sungombo biyomi teyinolo, mande biyobiyomi eneya etoyi, ene ngulo gumi ma ewa. Ene oo bidodomo newendemo hamoo tewa. Ene oo gome metemi ngulo doongetelo, sobowoolo oluwa. Ene ko bidodomo ngu yanggango telo

oode temukowa.

⁸ Nowoondoyi teweloyi damoni ngu hamoo oolengo ma kinitewa. Anutlo ingonduduni eweloyi damoningga ngu kinitewa. Mande mebuyi oowooyingga nguya kinitewa. Ingondudu telo, ingoyingo yoweloyi nguya kinitewa.

⁹ Ngu ndatelo: ataga ngu, noole ingoyingo nguya, ko Anutlo mandeni gumi nangge ingolo, Anutlo mandeni ngulomu gumi nangge, elo we-siyooteto.

¹⁰ Ene Anutndo kootusina oo bidodo metemi yeni tunootemukoweloyi naluwo ombutoni ngu, asa, ngu naluno nguno ye oo bidodo tunoo oolengo ingomukowanggo.

¹¹ Ngundilo nangge, kulimi no simooye bodaga oode, ngu naluno, no simooyembolo mande eteku, ngundilo elo, ko ingoyingo nguya simooye bodagado ingooteku, ngundilo tewono. Ene no oni ulungga teyingo naluno, no buniyombolo ingondudu damoni ngu yokowono.

¹² Yo, ataga Anutndo nooleno ndawuga yunowaku, noole nenengo oolengo ma ingooteto. Ngundilo nangge, noole oo gabogaboyi biyomimo kenolo ingootetoku ngu, gabonayi nenengo kini. Ene Anutndo oo bidodo yeni kiniteweloyi naluno ngu, asa, ngu naluno, noole oo bidodo ingomukowatoku, ngundilo nangge, ataga Anutndo noolengo damoninayi kenolo ingomukoote. Ene kootusina ngu, noole Anut omukumundoongo ngu nenengo oolengo kenowato.

¹³ Ene suwoo suwoo nga oo kabusaga nga

oolootenggoku, ngu ngandilo: nowoondoyemo hamoo teweloyi damoni, Anut sobowoolo oluweloyi damoni, ko nowoondoyi teweloyi damoni, nga oo kabusaga ngalomu gula koleteyingo ngu onino nowoondoyi teweloyi damoningga, ngundo dagayelolo koletelo ooloote.

14

Yuka Kundingiyimonggo Oo Duwoo Ombute

¹ Ye komo yanggango yeya oni simoo baleno nowoondoyi teweloyi damoningga, ngu yoya teyi. Ngundiya teya, ngunonggo yengo nowoondoye ngu Yuka Kundingiyimbolo mande damoni kingo duwoo yoweloyi, ngulo nowoondoye bidodo hangeya oliyi. Ene kingo duwoo yoweloyi oo koleteyingo, ngu Anutlo ingonduduni wesiyolo eweloyiga, ngulo koyi yanggango teweloyi.

² Yo, Yuka kundingiyimbo mande gula oni gulano inootoni, ene ngunonggo mande eteku, ngu oni sungomo ma elo, ene Anutno mande ete. Ngulo ngu, oni gulado enengo mandeni ngu ma ingootenggo. Yuka kundingiyimbolo yanggan-goni, ngunonggo ene mande kuli kombiteyingo oluwoku, ngu ete.

³ Ene oni Anutlo mande elo, wesiyolo etuyelooteku oningga, ngulo mandeni, ngundo oni nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu yeni yanggango yete. Mande ngundo oni nowoondoye yoyeni, gome oni oni telo, nowoondoye yeni imakelo oolootenggo.

⁴ Oni ene Yuka Kundingiyimonggo bungeyi gulano mande eteku, ngu oni sungo ma ingootengoku mandega, ngundo enengo newende yeni yanggango yete. Ene oni Anutlo ingonduduni wesiyolo eteku, ngundo Anutlo oni simoo bale yoyeni, yanggango yetenggo.

⁵ Nondo yeya ngandilo ingooteno. Nondo ye bidodo Yukambo mande bungeyi yunooteku, ngunonggo mande eyi, elo ngulo ingooteno. Ene Anutlo ingonduduni wesiyolo etuyeloweloyi kongga ngu, nondo ye komo ngu teyi, elo ngulo gome ingooteno. Oni ene mande bungeyi gulano mande elo, ene mandega ngu ma yowoolengowaku ngu, asa, Kristen oni simoo bale mande, nguno yanggango ma yowanggo. Ene Yuka Kundingiyimbo mande bungeyi yunooteku, nguno Anutlo mande wesiyolo etoni, oni gulado Anutlo mandega ngulo damoni yowoolengolo ewaku, ngu gome. Ene oni Anutlo ingonduduni yootunolo eteku oningga, ngundo Yukambo mande bungeyi gula inootoni eteku, ngu dagayeloote.

⁶ Ye Kristen dobooguline, ene no yeno oololo, Yuka Kundingiyimbo mande bungeyi gulanonggo mande ewanoku, nguno Anutlo damoni mande keda ngu ma etuyelolo, ingoyingododo teweloyi, ko oo oowooyingga nguya, ma etuyelowanoku ngu, ndawugano, ye hoolooweyelowano? No ye ma hoolooweyelowano.

⁷ Sumbi mboolo nggusi mboolo yambo uleweloyi ngu oni bungeye kini, ene onindo mete uwooweloyi. Ngundilo oo ngundo ngguyi

nenengo ma utoni ngu, asa, ndatelo telo, noole oo dogi, debu ngulo ngguyi nenengo oolengo ingowato? Noole nenengo ma tewato.

⁸ Gilamo utolo sawawa nenengo ma udoyi ngu, onendo me idi sangga telo yomosiyowa? Ngu metemi kini.

⁹ Ye nguya ngundilo nange, mande bungeyi sungo gula oni ma ingootenggoku, ngunonggo Anutlo mandeni wesiyolo ewanggoku ngu, ndatelo telo, mandega ngulo damoni gome nenengo oolengo ingowango? Kini, gengo mandegega ngu kingo ngguyi nange.

¹⁰ Ngu hamoo, mande bungeyi oowooyinga mela nga bidodomo oolootengo. Mande ngu bidodo damonidodo ooloote.

¹¹ Asa, no oni gulalo mandeningga eteku, ngulo damoni ma ingootowe ngu, ene mandeni gula etenolo ingowa. Ngulo no ngudodo ingowano. Nga oningga nga ngu, ende gula oni ngundi mela gula oni, elo ingowano.

¹² Ye ngudodo ngundilo nange. Ye Yuka Kundingiyi, ngulo oo kingo duwoo yoweloyiga, ngulo hahangelo ingootenggoku, nguno ngu, ye komo Yuka Kundingiyi sumoo inootoyi, ye kingo oo duwoo ngu yunootoni, ngundo Kristen oni simoo bale ngu hoolooweyelootoyi, nowoon-doyemo hamoo teyingo ngu yanggango tunoote-wango.

¹³ Ngundilo ngulo, oni gula Yuka Kundingiyi-imbo mande bungeyi sungo inootoni, eteku ngu, ene komo Anutno yemboongetoni ngu, Anutndo yanggango inootoni, ene ngunonggo mande ngu yowoolengolo, damoni nenengo wesiyolo ewa.

14 No Yuka Kundingiyi mande bungeyi gulalo Anutno yemboongewanoku ngu, nolo nowoondone, ngundo yemboongeteku ngu, ene nolo ingondudune, ngundo ndatelo nowoondonemo eteku, ngu ma ingoote.

15 Ngundilo ngulo, no ndatelo tewano? Nolo nowoondonemonggo yemboongetoni ngu, komo ingondudune nguya yemboongewa. Nolo nowoondonemonggo yambo udoni ngu, komo ingondudune nguya yambo ulewa.

16 Ndawu nalunggano, gengo Yuka Kundingiyi ngundo mandega, nguno nangge Anutno esetoni, oni gulado ngu mandega gedo Anutno esetewoku, ngu ingolo ngu, ndatelo telo, enendo hamoo elo ewa? Ene ereremo kini. Ndatelo ngulo, gedo mande bungeyingga eteku ngu, ene ma ingowolo.

17 Gedo Yukambo mande Anutno eseteteku ngu mete, ene oni gulaga, ngulo newende ngu, gedo yanggango ma teyinowo.

18 Nondo ye bidodo dagayelolo, Yuka Kundingiyimonggo mande bungeyi gula gulano mande eteno. Ngulo, no Anutno esetetenno.

19 Ene Kristen oni simoo balelo goobooyingomo ngu, no mande bungo bodaga nangge ewelo ingondudu telo oolootenoku, nguno oni gidalega etuyelootowe, oni gome ingootenggo. Yo, oni mande bungeyi ingootenggoku, nguno mande ootuwoo etenoku, ngundo bungeyi gulano mande pelungga simoo bale ma ingootenggokuno etenoku, ngu dagate.

20 Ye Kristen dobooguline, yengo ingonduduyemonggo simooye bobodi ngulo

ingondudu, ngundilo ma ingolo oluwelo. Kini, yengo ingonduduye ngu, ye komo oni ulungga teya oliyi. Ene ye buniyo bobodi ngulo ingoyingo gulananggega ngu keyoyi. Ngu ngandilo: ene damoni biyomi ngu tewelo ma ingootenggoku, ngulo ye nguya ngu keyoyi.

²¹ Anutlo mamana mandeno ngandilo nakan-gowolo.

Nondo mande sungo eyingo oni ngundo, mang-goyebo nga oni simoo bale nga mande elo etuyelowano. Ene nolo manggone ma keyolo, mandene ma ingowango. Oo Bidodo Sembuli, ngundo ngundilolo ewolo.

Ayisaya 28:11,12; Dutoronomi 28:49

²² Ngulo ngu, noole ingowato. Yukambo mande bungeyi sungo gulano mande eweloyi, ngu oni nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu ma etuyeloote. Kini, ngu mande damoningga, ngundo ngu, oni nowoondoyemo hamoo ma teyingo, ngu oni nguno Anutlo yanggangoni etuyeloote. Ene Anutlo mande damoni wesiyolo eweloyi, ngu oni nowoondoyemo hamoo kini, ngu ma etuyeloote. Kini, oni Anutlo nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu mande damoni nenengo etuyeloote.

²³ Ngulo ngu, Kristen oni simoo bale bidodo gooboongoolo ngu, ye bidodo Anutlo Yukano mande sungo sungo etoyi ngu, oni amana gula, ngundi oni ene Anutlo newendemo hamoo ma teyingo nguno mayelo, mande bungeyi oowooyingga ingolo ewango. Ye bine, mboolombo yoyoote? Ngundilolo ewonggo.

²⁴ Ene ye bidodo Anutlo ingonduduni wesiyolo etenggoku, nguno oni gula newendemo hamoo kini, ngundi, oni Anutlo mande gome ma ingooteku, ngundo ye kewooloyemo ulo yengo mande ingolo oodoni, yengo mandeyega etenggoku, ngundo ngu oni ngulo mbumbuwani etungootoni, nguno enengo biyomini ngu, bidodomo tunoo oolengo ingomukowa.

²⁵ Ngundilo ingolo, mande damoni biyomi bidodo ngu newendemo kombitelo oolooteku, ngu yeni tunootetoni, ngulo ene yowoolengolo, Anutno boodoo oondookelo, Anut bingami elo okoolo ewa. Hamoo oolengo, Anut ye kewooloyemo oolooteku nga! Elo ewa.

Anutno Yambo Mande Tewelo, Ngu Nenengo Oolengo Teweloyi

²⁶ Ngulo ngu, ye Kristen konebane, ye komo ndatelo tewanggo? Ye goobooyingo telo ngu, ye bidodo koyedodo. Oni gulado yambododo, gulado ngu mande onino elo etuyeloweloyi, oni gulado ngu, Anutlo damoni keda yootunolo eweloyi, oni gulado ngu, Anutlo Yukano mande bungeyi sungomonggo mande eweloyi, oni gulado ngu, mandega ngu damoni yowoolengolo eweloyi oluwanggo. Ko nga bidodomo, ye komo hoolooweyelootoyi, ngulo Kristen oni simoo bale ngu nowoondoyemo hamoo teyingo ngu yanggango tunootewanggo.

²⁷ Ene oni gidalega, Yuka Kundingiyimbo mande bungeyi gula gulano mande ewelo ngu, mete oni elaya, ngundi kabusa nangge mande ewanggo. Oni gulado koletelo etoningga ngu,

asa, oni gulado komo mandeni yowoolengoya eni. Mande emukootoni ngu, asa, oni elayaga, ngu enebana mande etoni, asa, oni gulado mandeni yowoolengoya eni. Ngundilo nangge, oni kabusayi ngu enebana ngu keyoya ngundiya teni.

²⁸ Ene oni gulado oni gula mande sungo eweloyiga, ngu oni gulado mandeni ma yowoolengoweloyi tetoni ngu, asa, ene simoo balelo goobooyingo no mande ma ewelo. Kini, ene komo neneteya ootooya, enengo ingonduduno nangge Anutya mande eli.

²⁹ Oni Anutlo mande yunowoku, ngu elo wesiyolo etuyeloweloyi oni ngu, oni elaya ngundi kabusa ngu mete mande ewanggo. Oni gidalega ngu, ene mande etenggoku, ngu wilikolo ingowanggo. Mande ngu Anutlo mande bine, ngundi enengo mande kini bine etenggo? Elo wilikoyelowanggo.

³⁰ Ene oni gula bibitelo oodoni, Anutndo mande gula etungootoni ngu, asa, oni koletelo mande elolooteku, ngu ene komo nenetelo bibitetoni, oni kootungga Anutndo mande inowoku, ngu enebana mande eni.

³¹ Ngundilo damoninggano nguno, ye bidodo sungo sungomo, mete Anutlo mandeni wesiyolo ewanggo. Ngundilo damoningga, nguno ye bidodo ingoyingo yolo, asa, ye yanggangododo tewanggo.

³² Anutndo mande gula wesiyolo eweloyi oni gula, newendemo yetoningga ngu, asa, ngu oningga ngundo enengo naluno mandeni mete eni. Ene enengombo, enengo naluni ngu wilikoya sobowooni.

³³ Yo, Anutndo enengo ko ngu bidodo nenengo oolengo tete. Ene ko oo bulibali ma tete. Ngundilo nangge, noole nguya nowoondonayi gulanangge yelo, ko goboolo metemi nenengo tewato.

³⁴ Bale ngu Kristen onilo goobooyingo bidodo nguno, ene komo neneteya oliyi. Ene mande gula ma ewelo. Mamana mandeno ngundilo eteku ngu, bale ene tabango oni nowoondoyemo oliyilo ewolo.

³⁵ Bale ene mande gula gome ma ingolo ngu, asa, enengo yano enengo kamesumooyemo sumoo etoyiga, nguno damoni etoyi ingowanggo. Ene baledo Kristen simoo balelo goobooyingomo, mande eweloyi ngu nenengo kini.

³⁶ Ye bine ngandilo ingootenggo? Noolendo Anutlo mande ngu sembuli telo, ko, noolendo nangge mande ngalo damoni bidodo ingomukooteto. Elo ingootenggoku, ngu hamoo oolengo kini.

³⁷ Ene oni onendo Anutlo mandeni nga wesiyolo eweloyi, ngundi enendo Yuka Kundingiyimbo kingo oo duwoo yowoku, ngundo ene komo ingoyi. Nga mandega nondo nakangootenoku nga ngu, Oo Bidodo Sembuli, ngulo mamana mandeni.

³⁸ Ene oni gula Anutlo mamana mande ma ingolo, keyowaku ngu, asa, ye nguya enengo mandeni ma ingowelo.

³⁹ Ariya, ye Kristen konebane, ye komo Anutlo mandeni nga wesiyolo elo, etuyeloweloyi kongga, ngalo hahangeya, yanggango teyi. Ngundilo nangge, ye Anutlo Yukani ngulo mande bungeyi

gula gulanonggo mande eweloyi damoningga, ngulo loogu ma tewelo.

⁴⁰ Ye Anutno yambo mande tewelo ngu, ye komo oo bidodo teya, gome yoonenengoya yeya, ngunonggo ye ko ngu enengo nalunimo teyi.

15

Kristus Kumoolo Ko Ootookoowolo

¹ Ye Kristen dobooguline, no yengo ingonduduye, ko yokutuyelooteno. No Anutlo mande keda gome nenengo kuli etoowe, ingolo yowonggoku, ngu nowoondoyemo yanggango ooloote.

² Ene nondo Anutlo mande gome kedaga nga yeno ewonoku, ngu gome dowoowanggoku, ngundo ye yoyoote. Ene ye mande ngalo nowoondoyemo hamoo ma tetenggoku ngu, asa, ye oonatewanggo.

³ Nondo mande ye kuli yunowonoku ngu, ndawugalo ngulo, no komo ye tunoo oolengo ingootenggoku, ngu ingowelo ngandilo elo etuyelowono. Anutlo mande nakangoyingomo ngandilo ete. Kristusndo noolengo bidodo mbumbuwanayi andangeweloyimbolo kumooyingo, elo nakangowolo.

⁴ Kristus Yesus kumootoni, bingo yolo, meleno melengoowonggori. Ene Anutlo mande so uyi nakangoyingomo ngu keyolo, nalu kabusagomo ko yokutuwootoni ootookoowolo.

⁵ Ootookoolo, Pita, oowooyi gula Sipas, ngu doongeyimo tunootelo, kootusina, enengo sulena oni kande elaya kegidembolo elayaga (12), ngu doongeyemo nguya tunootetoni kenowonggori.

⁶ Kootusina, Yesus Kristusndo, Kristen oni doboogulinayi ulungga oolengo (500) dagalo, ngu doongeyemo tunootetoni kenowonggori. Ngu Kristen oni doboogulinayi ngulomu gidale oodoyi, gidale kuli kumoowonggori.

⁷⁻⁸ Ngu naluno nguno, Yesus Kristusndo, Yems doongeyimo tunootelo, kootusina, Aposel oni bidodo doongeyemo nguya tunootewolo. Kootusina, no doongenemo nguya, tunootewolo. Ene nono ngu sodedo oolengo tunootetoni, kenolo, nowoondone yowoolengootoni, enengo ko oni tewono.

⁹ No, ngu Aposel oni, ngulo kewooloyemo oni owoolongo bodaga. Onindo noya Aposel eweloyi nguya kini. Ndatelo ngulo, nondo kuli Anutlo Kristen oni simoo bale yutolo yowoosoolo, yombuliyelolo oluwono.

¹⁰ Ene Anutlo sumangenimo, no ataga oolootenoku damoningga nga ngu, no komo ngundilo oluwano. Anutndo sumangengga nunowoku ngu, nono engge ulungga tunooteteku ngu, nguno no komo ko yanggango telo, Aposel oni gidalega dagayelolo ko tewono. Ene ko ngu nondo ma teteno. Kini, Anutlo sumange ngu noya oodoni, ngunonggo no ko ngu teteno.

¹¹ Nondo Anutlo Mande Keda Mesalango yeno wesiyolo ewonoku, ngundi Aposel oni gidalegado ewonggoku ngu, ngu noole bidodo Anutlo mande keda gomengga nga nangge yootunolo ewootoku, nguno ye kuli nowoondoyemo hamoo tewonggo.

Kootusina Oni Kumooyingo, Ngu Bidodo Ko Ootookoowanggo

¹² Yo, noolendo suwoo suwoo Kristus ngu kumoononggo, Anutndo ko yokutuwootoni, ko keda ootookooyingolo eteto. Ndawugalo ye ke-wooloyemo, ngunonggo oni gidalegado ngandilo etenggo. Oni kumoolo ko ma ootookoowanggo. Ndawugalo ene ngundilo etenggo?

¹³ Ene oni kumoononggo ko ma ootookoow-elo-eyi, ngu hamoo tetoni ngu, asa, Anutndo Kristus nguya, melenonggo ko ma yokutuwoolo yeni ootookooweloyilo ewolo.

¹⁴ Ngundilo nangge, kuli Anutndo Kristus hamoo ma yokutuwooyingo ngu, asa, nga mandega, noolendo elo koyi tetetoku, nga nguya ngulo enggeni kini. Yengo nowoondoyemo hamoo teyingongga nguya enggeni kini.

¹⁵ Ngundilo tetoni ngu, ariya, noolendo Anutlo mande etetoku nga, ngu ebe ganagana mande. Ndatelo ngulo, noolendo ngu kuli tunoo oolengo ngandilo ewooto. Kristus ngu, Anutndo kuli melenonggo yokutuwootoni, ko ootookooyingolo ewolo. Ngu hamoo Anutndo oni kumooyingo ngu ma yokutuyeloweloyi ngu, asa, Anutndo Kristus nguya ma yokutuwootoni ootookoowa.

¹⁶ Yo, Anutndo oni kumooyingo ngu hamoo ma yokutuyeloweloyi ngu, ariya, noole komo ngundilo ewato. Anutndo Kristus nguya melenonggo ma yokutuwootoni, ootookooyingo, ewatolo ewolo.

¹⁷ Ene Anutndo kuli Kristus melenonggo hamoo ma yokutuwooyingo ngu, asa, yengo nowoondoyemo hamoo teyingongga, ngu kingo tetenggo. Ye ngu ataga yengo mbumbuwayemo nguno oolootenggo.

18 Asa, oni Kristusno nowoondoyemo hamoo telo kumoowonggoku ngu, ene nguya oonatelo kinitewanggo.

19 Noole Kristusno nowoondonayimo hamoo tetoni, Kristus sobowoolo ootoolo, ngunonggo noole mela ngalo oo nguno keda oluweloyiga, nguno nangge oluwatoku ngu, asa, oni bidodo nowoondoyi ulungga oolengo, noolengo yunowanggo.

20 Ngundilo nguya kini. Ngu hamoo oolengo! Kristus ngu kumootoni, Anutndo kuli yokutuwooyingo! Yesus Kristus ngundo oni kumooyingo ngulo koleteyunolo ootookoowolo. Ngu ngandilo: Yesus ngu kono oowali koletelo enggelo mandoni yeteku, ngundilo tewolo. Yesus koletelo ootookooyingo, ngundilo oolengo Kristen oni nguya, kootusina hamoo oolengo ootookoowanggo.

21 Yo, oni gulado kuli kumoo damoningga, ngu yeni tunootewolo. Ngundilo nangge, oni gulado, ngu oni kumooyingo ngu yoyeni, ko ootookooweloyi damoningga, ngu yeni tunootewolo.

22 Ngu ngandilo: Adamnonggo, ngu oni bidodo kumootenggo. Ngundilo nangge, Kristusnonggo, ngu enengo Kristen oni bidodo, ko keda ootookoowanggo.

23 Ngundilo telo, noole bidodo noolengo naluno sungo sungo ootookoowato. Koletelo, Kristusndo ombutoni, ngu keyolo, Yesus Kristus Sambo endemonggo ko ombuteku naluno, enengo oni simoo bale nguya ko keda ootookoowanggo.

24 Ngu nalunggano nguno, oo bidodo kinite-mukootoni ngu, asa, ngu naluno, Kristusndo ngu

Gabman tabango Anutdodo mundi tetenggoku, ngu bidodo melako ngano oolootenggoku, ngu bidodo woongooni umukowa. Ngundilo telo, asa, Yesusndo enengo oni simoo bale sobowooteku damoningga, ngu eweyi Anut kandeyimo yewa.

²⁵ Ndatelo ngulo, Kristusndo, ngu komo Oo Bidodo Sembuli Ulungga oolengo oluwa. Ngundilo telo oode, oololo, enengo me oni bidodo yoyeni kinitemukowa.

²⁶ Yesus Kristusndo me oni ngu yeni kinitemukootoni, asa, kootu wenga kumoo damoningga nguya yeni kinitewa.

²⁷ Anutlo mande so uyi nakangoyingomo nguno ete.

Anutndo oo bidodo yeni Kristus tanggeyimo yetoni, ngundo sobowoowalo ewolo. *Sam 8:6*

Ndatelo ngulo, Anut enengombo oo bidodo Kristus tanggeyimo wata yewa. Ngulo ngu, noole kuli ingooteto. Anut enengombo ngu Kristus newendemo ma oluwa. Ene oo sungo bidodo ngu Kristus newendemo yemukowolo.

²⁸ Ngundilo yemukolo, asa, ngu nalunggano nguno, Anut Nangoni Yesus enengombo ngu, ene oololo, oo bidodo kuli yeni tunooteyingo, Anut ngu keyi damonimo uluwa. Ngundilo telo, Anut enengombo ngu oni oo bidodo tabango ulungga oolengo oluwa.

²⁹ Oni gidalegado kuli ngandilo ewonggori. Anutndo oni kumooyingo ngu, ko yokutuyelootoni ma ootookoowanggolo ingootenggo. Ngundilo mande hamoo tetoni ngu, ndatelo ngulo, oni gidalegado oni kumoowonggoku,

ngulo ingondudu telo, ene ngu musiyemo sono (kundingiyi) ngu sonowootenggo? Ene oni kumooyingo ngu ko hamoo ma ootookooweloyi tetoni ngu, asa, ndawugalo, oni gidalegado oni kumooyingo, ngulo ingondudu telo, oni ngu hoolooweyelowelo sono (kundingiyi) ngu gemutenggo? Hamoo oolengo, Anutndo ngu oni kumoononggo ko yokutuyelowa.

³⁰ Yo, ngu hamoo tetoni ngu, asa, ndawugalo ngulo, noolendo suwoo suwoo mande, ngulo damoni wesiyolo elo, ngulo ko yanggango tetooye, ngulo onindo noole yutolo yombuliyelowelo telolootenggo?

³¹ Ye Kristen dobooguline, ngu hamoo eteno. Nondo Kristuslo oowooyi wesiyolo etenoku, ngulo ngu, nalu bidodomo oni nuleyi kumoowa. Ngu nguya hamoo oolengo, nondo yengo noolengo Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Yesus Kristus, nowoondoyemo hamoo teyingo, ngulo no yengo oni oni ulungga teteno.

³² Ene oni kumoononggo ko ma ootookooweloyi tetoni ngu, asa, nondo ko yanggango telo, Epesas endemo, Kristuslo me oni ngulo yanggangoye yewe imakeyingo, ngu nondo kingo ko ngundilo tewono. Nga mandega nga hamoo tetoni ngu, asa, Anutlo mandeno eteku ngandilo tewano.

Noole oowali sono oo ngu nelo kingo oode, ndatelo ngulo, yangeni kumooweloyilo ewooto. *Ayisaya 22:13*

³³ Ene mande ewonggoku ngu hamoo kini. Ye kingo ganaganayelootenggo. Ye mande ngalo ma wenonowelo, nga mande ngano ngu ngandilo:

Noole oni damoniye biyomimboya endeyoote-toku, nguno enendo noolengo damoninayi ingoyingonayi metemingga, ngu sodedo yombuliy-owanggolo ewooto.

³⁴ Ye komo damoni biyobiyomi ngu yokoya, ingondudu metemi yoya ngu, ye mbumbuwa ko ma tewelo. Ye ingoyi. Oni gidalega ye kewooloyemo nguno, ene Anutlo nowoondoyemo hamoo elo ma ingootenggo. Nondo nga mandega etenoku nga, ngu ye oyumoyelonilo eteno.

Goweyi Ko Ootookooweloyi, Ngu Guladilo Oolengo

³⁵ Oni gulado ngandilo sumoo ewa. Oni ku-mooyingo ngu, ndatelo telo ko ootookoowanggo? Ene ndatelo goweyega yolo, ko ombuwanggo? Elo sumoo ewa.

³⁶ Ge wenonoyingo oni! Ge nggile yuwooyi imiteku ngu, ene mbongeyi keda ooletoni, ngu ene koletelo yuwooyingga ngu, buwoo yete.

³⁷ Ngu oo yuwooyingga imitenggoku ngu, oo yuwooyi ngu, wembuyi mbonge oo ngundilo kini. Ngu kingo tanggooli nangge imitenggo. Ngundilo oo ngu, Rayis, nggile, ngundi oo yuwooyi gula bine, ngu nangge imitenggo.

³⁸ Ene Anut enengo tewelo ingooteku, ngunonggo oo yuwooyi oowooyingga, ngu sungo sungo goweye guladilo guladilo yunowolo.

³⁹ Enengo goweye bidodo ngu gulanangge ngundilo kini. Kini, Anutndo goweye oowooy-ingga yunowolo. Ene oni simoo balelo goweye ngu guladilo, se, bo, kare goweye ngu sungo, nu

goweye ngu sungo, wendeyino iso ngulo goweye ngu sungo yunowolo.

⁴⁰ Sambo melalo oo goweyali, sungo sungo oolooteli. Sambolo oo dulidalini ngu guladilo, ko melalo oo dulidalini nguya guladilo.

⁴¹ Sa ngu ene dulidalini sungo, kombo ngu ene dulidalini sungo guladilo, dootu ngulo dulidalini sungo guladilo nguya. Dootu kewooloyemo nguya dulidalini ngu sungo guladilo guladilo oolote.

⁴² Oni kumooyingo ngulo ootookooyingo nguya ngundilo nangge. Goweyi noolendo melengootokoku, ngu buwoo yete. Ene goweyi keda yokutuwootoni ootookooteku, ngu hamoo oolengo ko ma buwoo yewa.

⁴³ Yo, goweyi noole melengoowootoku ngu, ene oowooye bingamini ko yanggangoni nguya kini. Ene goweyi ko keda yokutuwootoni ootookootekungga ngu, ene oowooye bingami ko yanggangonidodo.

⁴⁴ Ngundilo nangge, goweyi noole melengoowootoku, ngu mela ngalomu. Goweyi melenonggo ko yokutuwootoni ootookootekungga ngu, Sambolo goweyi. Yo, mela ngalo goweyi nguya oodoni, ko Sambolo goweyi nguya oolote.

⁴⁵ Anutlo mandeno nguya nakangolo ewolo.

Oni koletelo gogolo, Adam ngu enengo keda oluweloyiga Anutndo inootoni tunooteyingolo ewolo.

Yenesi
2:7

Ene Adam kootu wenga tunooteyingongga, ngu Kristus. Anutndo Kristus ngu keda oluweloyi

guladilo inowolo. Ngundilo nangge, Kristus-ndo oni enengo nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu enengo kedaga sugi sugi oluweloyi ngundilo yunowa.

⁴⁶ Ene sambolo goweyi keda oluweloyiga, ngu koletelo ma tunootewolo. Kini, ene mela ngalo goweyi keda oluweloyiga ngu koletelo tunootewolo. Sambolo goweyi keda oluweloyiga ngu, ene kootu oolengo tunootewolo.

⁴⁷ Oni koleteyingo ngu, mela ngalomu, Anutndo mela ngando oni yewolo. Ene oni kootungga ngu, Anutlo Sambo endega, ngulo oni.

⁴⁸ Noole mela ngalo oni bidodo ngu, oni mela ngando yeyingonga ngundilo. Oni bidodo Sambo endemo ngu, noole bidodo Sambo ende oningga ngundilo tunootewato.

⁴⁹ Ataga ngano ngu, noole mela ngalo oni kilalongo oolooteto. Ngundilo nangge, kootusina, noole Sambo ende oningga ngu kilalongo tunootelo oluwato.

⁵⁰ Kristen dobooguline, no yeno nenengo oolengo eteno. Mela ngalo oni ngu, ene mete Anutlo endega nguno enengo oni simoo bale sobowooteku, nguno ma ulo oluwanggo. Ndatelo ngulo, noolengo gowenayi ngu mela ngalomu nangge. Ngundilo nangge, noolengo gowenayi kumoolo biyomi yeweloyi, ngundo Sambo ende kumoolo ma biyomi yeweloyi musiyongga, nguno hamoo oolengo ma oolewato.

⁵¹⁻⁵² Ye ingoyi! No mande kombiteyingo gula yeno elo etuyelowelo. Noole gidalega bidodo ma kumootooye, ene noole bidodo komo gowenayingga nga, ngu yowoolengootoni, sambolo

goweyi tunootewa. Yo, nalu wenga tetoni, ungu uwootoni, ngguyi utoni, oni kumooyingo ngu ootookoolo, goweyi kedaga ngu yolo, ngulo ene ko ma kumoowanggo. Ngu nalungga nguno, noole sodedo doonge palelo ngundilo nangge kenootooye, noole bidodo gowenayi yowoolengootoni, ene sambolo goweyi ngu yolo tunootewa.

⁵³ Ngu naluno nguno, noolengo melako, ngano gowenayi buwoo yeweloyi ngu yokolo ngu, sode-donangge, noolengo gowenayi keda ma buwoo yeweloyi ngu yolo, sambolo gowenayi keda tunootewato. Yo, noolengo sambolo gowenayi kedaga ngu ko ma kumoolo buwoo yewa.

⁵⁴ Asa, ngu nalungga ngu tunootetoni, oo kumoolo kiniteweloyi ngu yokolo, ene oo suwoo suwoo sugi keda oluweloyi ngu yolo nenggulogootoni, nguno Anutlo mande so uyi nakangoyingomo ngu, engge tunootewa. Anutlo mandeno ngandilo ewolo.

Anutlo yanggangoni ngundo kumooweloyi damoningga ngu yeni kiniteyingolo ewolo.

Ayisaya 25:8

⁵⁵ Anutlo mande so uyi nakango gula ngundilo ete.

Kumoo, gengo yanggangongge ndatelo? Kumoo, ge ogingoyingo gula teweloyi yanggangongge kini. Ewolo.

Hoseya

13:14

Hamoo oolengo, ngu naluno Anutndo kumooweloyi damoningga ngu yeni kinitewa.

⁵⁶ Kumoooweloyi ngulo sosoleteku ngu ngandilo: Oni enengo mbumbuwa tewonggoku, ngulo gumi ogingoyingo yowanggoku, ngulo sosoletenggo.

Ndatelo ngulo, oni melako ngano oluwong-goku ngu, ene Anutlo mamana mande ma key-owonggo!

⁵⁷ Ene noole Anutno esetetooye, noolengo Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus Kristus, ngulo yanggangoni, nguno noole yoyeni, mbumbuwa teweloyi damoni, ko kumooweloyi damoni, ngu bidodo dagalo, yanggango yowato.

⁵⁸ Ariya, ngundilo ngulo, ye nolo Kristen do-booguline oolengo, ye komo nenengo yanggango dikaya oliyi. Ngundiya teya ngu, Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus, ngulo koni ngu suwoo suwoo yanggango teyi. Ye ngandiya ingoyi! Ye Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus, ngulo koni tewonggoku, ngu kingo tuwoo ma yokowanggo.

16

Beye Gooboongoolo, Ngundo Anutlo Oni Simoo Bale Hoolooweyeloweloyi

¹ Nondo ataga beye gooboongoolo Anutlo oni simoo bale Yerusalemno oolootenggoku, ngu yunowelo mande eteno. Nondo kuli ngu kongga ngu telo, Galesiya melako, Kristen simoo bale etuyelowonoku ngu, ye ngudodo komo ngundiya teyi.

² Sande nalu bidodomo, ye bidodo sungo sun-gomo, ye komo ngulo ingondudu teya, yengo bob-eye usowooya, gumi gula yengo yano yetoyiga, nguno olini. Ngundilo telo oodoyi ngu, kootusina, no tanggeyemo nguno toongetoowe, ye ngulo koyi eririnonggo telo, digi ma erewewanggo.

³ Kootusina, no nguno mayetoowe, yengombo oni gidalega logoyelootoyi, nondo so uyi nakan-golo oni ngu yunootoowe, ngundo yengo beye oo kingo duwoo esetelo yetenggoku, ngu yolo, Yerusalemno oololo yunowanggo.

⁴ Ene nondo enedodo oolouwelo ingolo ngu, asa, no enedodo oolouwato.

Pol Ene Korin Melako Oololo, Kristen Oni Simoo Bale Yeyowelo Endeyowa

⁵ No ngu koletelo, Masedoniya mela ngu ke-woolo oolengo usowoolo, yade yade oololo, asa, no ye yeyowelo oololo tunootewano. Yo, no komo Masedoniya mela kewoolo oolengowoole oolouwano.

⁶ No ngu yeya nalu gidega oluwato, bine, ngundi medugu nalu ngu bidodomo yeno oluwano, bine? No watayi kini. Ene kootusina, no ndano toongewelo tetoowe ngu, ye mete digi oo gidalegado hooloowenelootoyi, no toongewano.

⁷ Ye ingootenggo. No ataga, ye yeyolo yoyokolo, sodedo ko toongeweloyi nguya kini. Kini, Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Yesus, ngundo ma solenelootoni ngu, asa, no yedodo nguno nalu pelungga oluwelo ingooteno.

⁸ Ene no Epesas endemo ngano oodoowe, Yuda onilo nalu kundingiyi, oowooyi Pentikos om-buyingo, ngulo naluwo tunootewa.

⁹ Ndatelo ngulo, oni simoo bale ulungga Anutlo mande ingoweloyi soboneloottenggo. Ngulo ngu, Anutndo ene nowoondoye yeni tango yetoni, ngulo no ngano ootoolo, enengo mande keda mesalango ngu wesiyolo etuyelowano. Ene oni

oowooyingga nolo mundi telo, oolene ukingowelo telo oolootenggo.

¹⁰ Kootusina ngu, Timooti ye tanggeyemo nguno mayetoningga ngu, yendo komo gome sobowoolo kawararangootoyi ngu, asa, Timooti ene newende metemi imakeyingo ingolo, ene ye kewooloyemo nguno yedodo gome oluwanggo. Ye ingoyi. Timooti ngu, ene Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Yesus, ngulo koni gome nondo ko tetenoku, ene nguya ngundilo ko tete.

¹¹ Ngundilo ngulo, ye gulado ngandilo ma ingowelo. Timooti ngu ko gome ma tewa, elo ma kootu inowelo. Kini, ye komo ene yeyiga newende imakeyingo sumangedodo teya oodega, kootusina yoya ooleko yokootoyiga, ene nono ko ombuwa. Nondo ngu eneya Kristen dobooguline gidalega, enedodo ombuweloyi ngulo soboyelooteno.

¹² Noolengo Kristen doboonayi Apolos, ngulo mandeni ngu ngandilo: Nondo nalu ulungga Apolos eriringowonoku, ene Kristen oni doboogulinayi gidalega nguya, ye tanggeyemo nguno ye yeyowelo oolouweloyimbolo. Ene Apolos ngu, nga naluno ngano oolouweloyi ngu yokooto. Ene kootusina oole gula kenolo ngu, asa, ene yeno oolouwa.

Mande Gumi Gidalega

¹³ Ye komo gome doongedoongoodoongoo teya, yengo nowoondoyemo hamoo ngu gome sobowooya yanggango teya, ye sosolelo ma oluwelo. Kini, ye komo yanggangoyedodo teya oliyi.

14 Yengo oo tetenggoku, ngu bidodomonggo, ye komo nowoondoyi teweloyi damonimo nguno teyi.

15-16 Ye Kristen dobooguline, ye Stepanas simoongololo ingootenggo. Enendo koletelo, Akayiya melako Kristen tetenggo. Ngundilo telo, enengo ingondudunonggo, ene Anutlo oni simoo bale hoolooweyeloweloyi, ko, ngu tetenggo. No ngu oni ngundilo mande damoniye gome tetenggoku, nguno ye nguya ene keyeloya, ye ngundiya teyilo ingooteno. Yo, nondo ye yokutuyelootenoku, ngu ye oni ngundilo ngu keyelolo, ko, ndawu oninggado oni bidodo hoolooweyelolo tetenggoku, ngu keyootenggo. Ye ene nowoondoyemo uya, ngunonggo yanggango dikaya teyilo ingooteno.

17 Stepanas, Pootunetas, Akayikas, galo ngu, ene no tanggenemo mayetoyi, yeyolo, ngulo no enengo oni oni ulungga tewono. Ndatelo ngulo, ye ngano ma ombuweloyi kini, ngulo enendo ye hoolooweyelolo, nono ombuwonggo.

18 Yo, nga oni kabusaga ngando nolo nowoondone yeyi imaketeku, ngandilo ye nowoondoye yeyi imakewoku, ngundilo tewonggo. Ngulo ngu, ye komo oni ngundilo ngu bingamiye, eya okooyi.

19 Anutlo Kristen oni simoo bale Esiya melako oolootenggoku, ngundo ye kambayelootenggo. Akuwila ko Prisila elambalisa, ngulo yano Kristen simoo bale suwoo suwoo mayelo, gooboon-goolo oolootenggoku, ngu bidodo nguya Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Yesus, ngu oowooyimo nguya ye kambayelootenggo.

²⁰ Kristen doboogulinayi ngano, ngu bidodo ye kambayelootenggo. Ye bidodo sungomo sungomo, Kristen dobooguliye sumangenonggo kandeye dowooyi.

²¹ No, Polndo nenengo kandenembo, nga kambayeloyingo mandega nga nakangooteno.

²² Oni gula ene Yesuslo ma ingolo, nowoondoye Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, nguno ma yelo ngu, asa, Anutndo ene kumana biyomi inowa. Noolengo Oo Bidodo Sembuli, ge ombu!

²³ No Oo Bidodo Sembuli Yesus, nguno yemboongetoowe, gedo sumangengge ngu, ene kuduwooyunootooga oliyilo yemboongeteno.

²⁴ Kristus Yesus oowooyimo, no nowoondone ye bidodo yunooteno. Ngu hamoo.

Anutlo Sumange Mande Keda
The New Testament in the Karo Dialect of the Rawa
Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Karo long Niugini

copyright © 2001 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Karo (Rawa) (Rawa)

Dialect: Karo

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-09-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

7f046ea9-a034-5c64-a5df-39d92fed8ae7